

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

PETR LANDA, DiS.

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

***STALKING Z POHLEDU TRESTNÍHO
PRÁVA***

Autor práce: Petr Landa, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

LANDA, P. *Stalking z pohledu trestního práva : bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 62 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: oběť, pachatel, pronásledovatel, skutková podstata trestného činu, stalking, stalker, trestný čin nebezpečné pronásledování, trestní zákoník

Bakalářská práce se zabývá trestněprávním a kriminologickým hlediskem tohoto trestného činu. Prezentuje pojem stalking, definuje pachatele a oběti stalkingu. Nejprve se zaměřuje na stalking, výklad základních pojmů, formy stalkingu a popis trestného činu nebezpečné pronásledování vs. stalking. Následuje stěžejní část práce, a to trestněprávní úprava této problematiky. Obsahuje vznik a obecnou charakteristiku trestného činu nebezpečné pronásledování, jeho protiprávnost, možný souběh s dalšími trestnými činy, a také trestní sankce. Další kapitola shrnuje analýzu skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování a výklad vybraných zákonných znaků. V závěru bakalářské práce je uvedena komparace trestněprávní úpravy trestného činu nebezpečného pronásledování se Slovenskou republikou.

ABSTRACT

LANDA, P. *Stalking z pohledu trestního práva : bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 62 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Keywords: Victim, Offender, Persecutor, Characters of the crime, Stalking, Stalker, Criminal offense of dangerous persecution, the Criminal Code

This bachelor thesis deals with the criminal and criminological aspects of this crime. It presents the concept of stalking, defines persecutors and stalking victims. At first, the bachelor thesis focuses on stalking, interpretation of basic concepts, the characteristic of forms of stalking and description of the criminal act of dangerous persecution vs. stalking. Next is the key part of the thesis, which is the criminal law modification of this issue. It contains the origin and general characteristics of the crime of dangerous persecution, its illegality, possible concurrence with other crimes, and also criminal penalties. The next chapter summarizes the analysis of factual background of the crime of dangerous persecution and interpretation of selected legal characters. At the end of the thesis there is a comparison of Czech criminal law modification of dangerous persecution with the similar laws of the Slovak Republic.

OBSAH

ÚVOD	8
1. CÍLE A METODIKA PRÁCE	10
2. STALKING Z POHLEDU KRIMINOLOGIE A PSYCHOLOGIE	11
2.1 Definice nebezpečného pronásledování a jeho formy	11
2.1.1 Pojem stalking	11
2.1.2 Formy stalkingu	13
2.1.2.1 Kyberstalking	14
2.1.2.2 Kontaktování skrze komunikační prostředky	14
2.1.2.3 Kontaktování skrze třetí osoby	15
2.1.2.4 Vyhledávání fyzické blízkosti oběti	15
2.1.2.5 Psychické deptání a nátlak	16
2.1.2.6 Fyzické násilí	16
2.1.3 Trestný čin nebezpečné pronásledování vs. stalking	16
2.2 Kriminologické a psychologické aspekty	17
2.2.1 Podněty stalkingu	18
2.2.2 Pachatel stalkingu	18
2.2.2.1 Typologie pachatele	19
2.2.3 Oběť stalkingu	25
2.2.3.1 Psychologický dopad stalkingu na oběť	26
3. STALKING S POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA	28
3.1 Trestněprávní úprava	28
3.1.1 Vznik a obecná charakteristika trestného činu nebezpečné pronásledování	28
3.1.2 Protiprávnost trestného činu nebezpečného pronásledování	30
3.1.3 Souběh trestného činu nebezpečného pronásledování s dalšími trestnými činy	31
3.1.4 Trestní sankce	33
4. ANALÝZA SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ A VÝKLAD VYBRANÝCH ZÁKONNÝCH ZNAKŮ	35
4.1 Skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování a její znaky	35
4.1.1 Základní skutková podstata trestného činu § 354 odst. 1 trestního zákoníku	35
4.1.1.1 Objekt trestného činu	36
4.1.1.2 Objektivní stránka trestného činu	37
4.1.1.3 Subjekt trestného činu	42
4.1.1.4 Subjektivní stránka trestného činu	43

4.1.2	Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu podle odst. 2.....	44
5.	KOMPARACE TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTNÉHO ČINU NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ S ODPOVÍDAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU SLOVENSKÉ REPUBLIKY	47
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
	SEZNAM TABULEK.....	61
	PŘÍLOHY	62

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je „Stalking z pohledu trestního práva“. Trestný čin nebezpečné pronásledování postihuje společensky nežádoucí chování spočívající ve výběru oběti s jasným cílem ji pronásledovat, vyhrožovat a obtěžovat. Takové jednání je obecně známo pod pojmem stalking. Pojem stalking vymezuje širší pojetí problematiky než pojem nebezpečné pronásledování, tj. i stejnojmenný trestný čin, v práci jsou rozlišeny důsledně oba termíny. V určitých částech bakalářské práce je používán první z výrazů a v hlavní, trestněprávní části pak druhý z výrazů.

Téma je zajímavé natolik, že se autor rozhodl zpracovat ho jako svou bakalářskou práci. Do jeho povědomí se téma dostalo jak díky mediálně známým případům týkajících se slavných osobností, tak v neposlední řadě i díky jeho služebnímu působení na obvodním oddělení PČR Neratovice.

V západních zemích začal být stalking narůstajícím problémem, a když následně došlo k zavedení postihu v různých evropských zemích, bylo toto nezákonné jednání zahrnuto i do našeho trestního zákoníku. Od 1. ledna 2010 lze tedy nebezpečné pronásledování kriminalizovat jako specifickou formu násilí. Před zavedením skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování bylo možné ochranu obětí stalkingu realizovat jen prostředky správního práva.

Stalking se považuje za novodobý fenomén, který se neustále rozšiřuje a rozvíjí. Klasické formy pronásledování stagnují a do popředí se díky technickým vymoženostem dostávají nové formy, například takzvaný kyberstalking. Každý způsob pronásledování může mít neblahé a katastrofální následky na život obětí.

Cílem práce je výklad základních pojmů ve vztahu k trestnému činu nebezpečného pronásledování metodou analýzy, a tím vytvořit souhrnný pohled na problematiku stalkingu, popis a rozbor skutkové podstaty trestného činu, charakteristiku pachatelů i obětí pronásledování a přehled sankcionování stalkingu. Vedlejším cílem práce je porovnání tuzemské trestněprávní úpravy s obdobou právní úpravy ve Slovenské republice. Záměrem je zhodnocení toho, zda zavedení trestného činu nebezpečného

pronásledování do trestního zákoníku bylo nezbytným řešením a posoudit aplikovatelnost předmětného ustanovení v praxi.

Jak samotný název bakalářské práce napovídá, následující kapitoly autor věnoval hlavně trestněprávnímu pohledu na stalking, ale zaměřil se i na ten kriminologický. Práce je tak systematicky rozdělena do pěti hlavních částí. Úvodní část je věnována definici pojmu „stalking, respektive nebezpečné pronásledování“ a jeho formám. Další kapitola zmiňuje kriminologické aspekty jako příčiny stalkingu, druhy pachatelů a pohled na oběti tohoto trestného činu. Stěžejní část práce se zaměřuje na trestněprávní pojetí a vymezení trestného činu nebezpečné pronásledování, počínaje zařazením zmíněného trestného činu do trestního zákoníku a konče rozбором skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 trestního zákoníku. Závěrečná část byla věnována vybrané zahraniční trestněprávní úpravě země EU, a to konkrétně Slovenské republiky, kde vyjdou najevo případné odlišnosti, na které bude autor reagovat svými návrhy *de lege ferenda*. V příloze autor práce zpracoval kazuistiku reálného případu.

1. CÍLE A METODIKA PRÁCE

Předmětný trestný čin velkou měrou zasahuje především do osobní svobody poškozené osoby a v obecné rovině také narušuje soužití lidí. V České republice je zmiňované protiprávní jednání považováno za trestný čin od poměrně nedávné doby, a to od 1. 1. 2010, což potvrzuje aktuálnost zvoleného tématu.

S pomocí odborné literatury se autor práce zpočátku zabýval psychologickým a kriminologickým rozsahem daného fenoménu. Dále se zaměřil zejména na trestněprávní oblast představující stěžejní část, kde je popsán důvod vedoucí zákonodárce k zahrnutí skutkové podstaty tohoto trestného činu do trestního zákoníku a proveden výklad vybraných zákonných znaků skutkové podstaty daného trestného činu.

Autor bakalářské práce v rámci její metodické části podrobil analýze skutkovou podstatu tohoto trestného činu a dále provedl vzájemnou komparaci jejího znění s odpovídající trestněprávní úpravou ve vybrané zemi EU, konkrétně Slovenskou republikou.

Cílem práce je vymezení podmínek trestní odpovědnosti trestného činu nebezpečného pronásledování na základě analýzy skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 trestního zákoníku, a to i s výkladem vybraných zákonných znaků za využití odborné literatury a aktuální judikatury.

Vedlejším cílem práce je porovnání tuzemské trestněprávní úpravy s odpovídající právní úpravou ve vybrané zemi EU, a to Slovenské republiky. Výstupem by vedle grafického znázornění jednotlivých rozdílů měly být případné autorovi návrhy *de lege ferenda*.

2. STALKING Z POHLEDU KRIMINOLOGIE A PSYCHOLOGIE

2.1 Definice nebezpečného pronásledování a jeho formy

2.1.1 Pojem stalking

Trestný čin nebezpečné pronásledování (v textu dále také jako stalking) v naší společnosti existuje již delší čas, v poslední době se však objevila potřeba tento jev konkrétně pojmenovat a zkoumat. Důvody zvýšeného zájmu lze spatřovat především v počtu případů, jejich závažnostech a dopadech. *..Obětí nebezpečného pronásledování se může stát bez svého zavinění kdokoli. S nebezpečným pronásledováním se podle zahraničních výzkumů setkalo 8 % žen (jedna z 12) a 2 % mužů (jeden ze 45).*¹

K rozvoji moderní technologie se pojí nové způsoby obtěžování a tak vznikla potřeba začít na tyto formy protiprávního jednání reagovat a definovat, jak pachatele tohoto nevhodného a nechtěného chování efektivně potrestat. V následujících odstavcích je nastíněno chápání pojmu stalking a jeho historie.

Doslovně slovo „*stalking*“ přeložíme jako pronásledování, stopování lovené zvěře, přibližování se k ní s jasným cílem ji ulovit. Stalking je v kriminologickém smyslu vydefinován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které je snižována kvalita života a ohrožována její bezpečnost.²

Zájem o tento fenomén vyvolaly především skutečné případy nebezpečného pronásledování slavných osobností, které trpěly nežádanou a obtěžující pozorností svých obdivovatelů. Z mediálně známých případů lze jmenovat spáchaný atentát na prezidenta

¹ Bílý kruh bezpečí, z.s. *Nebezpečné pronásledování: § 354 trestní zákoník Nebezpečné pronásledování* [online]. 2009 [cit. 2019-01-06].

Dostupné z WWW: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>
² srov. ŠIMORDOVÁ, A. *Stalking z kriminologického pohledu ...* [online]. Praha : EPRAVO.CZ, 2011 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stalking-z-kriminologickeho-pohledu-se-zamerenim-na-pachatele-a-obet-73846.html?mail&fbclid=IwAR1Zaf6KhTevur5Bk-Olcj0EkLq27EvTvG9CznlA60FECEPPTCNmR5bhuqo>.

Ronalda Reagana, hudebníka Johna Lennona a herečku Rebeccu Schaeffer. Z množicích se studií na obdobné téma vychází, že se tento trestný čin může dnes týkat kohokoli.³

O pronásledování se diskutuje jako o zatím otevřeném problému, hlavně z hlediska kriminologie a trestního práva. Definice podobného jevu má počátky již v 18. století, konkrétně v oboru psychiatrie, kdy se psychiatr Pinel a následně také jeho učeň Esquirol zabývali popisem a objasněním pojmu erotomanie. Šlo o patologickou vazbu na jinou osobu, zpočátku se projevující jako umanutý obdiv či erotická náklonnost.

Během první poloviny 20. století se problému věnovali další významní psychiatři. Objevilo se první upozornění, že motivem nemusí být nezpracovaná láska nebo sexualita. S tímto konkrétním názorem přišel francouzský psychiatr De Clérambault a přikládal mnohem větší váhu pýše, narušení kontaktu s realitou a pocitu mimořádnosti sebe sama.

Ve druhé polovině 20. století docházelo postupně ke změně názorů a pomalu se problém stal tématem pro vědní obory související s kriminalitou. Příčinou jsou rozšířené případy, které se z psychiatrických léčeb přesouvaly do soudních síní. K ústupu „psychiatrize“ přispěly také nové podoby pronásledování, tj. kyberstalking, expartner-stalking nebo telefonní teror a klasický psychiatrický pojem erotomanie nahradil výraz stalking. Ten obsahuje mnohem více jevů a zakládá si hlavně na spojitosti excesivního systematického pronásledování s násilím. Začaly se řešit otázky, jako ochrana oběti nebo míra pravděpodobnosti zvrtnutí se pronásledování do přímého fyzického násilí vzhledem k oběti.⁴

Jedná se o celkem novodobý zkoumaný jev. Forezní psychologie a psychiatrie se jím zabývá od 90. let 20. století. Zde je stalking obecně považován za specifický typ násilí.⁵ Hlavním znakem je „*obsesivní fixace známého nebo neznámého pachatele*

³ srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada, 2007, s. 115.

⁴ srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada, 2007, s. 116.

⁵ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 53.

na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností.“⁶

K typickým projevům stalkingu patří opakující se pokusy o kontakt oběti skrz různé komunikační prostředky, např. dopisy, e-maily, telefonicky, SMS zprávami nebo také vnučováním se do její blízkosti. Ale i poškozování majetku oběti nebo jí blízkých osob, snaha získat kontrolu nad životem pronásledované osoby a demonstrování moci formou zastrašování či výhrůžek vzbuzujících ve druhém strach a obavy. Snadno lze vyvodit, že přímým následkem stalkingu je porušování soukromí, osobní svobody a důstojnosti oběti. Závažné případy jsou ohrožující na životě a v neposlední řadě se odráží na duševním i tělesném zdraví oběti.⁷

Motivů k pronásledování může být několik. Jedná se především o údajný či skutečný obdiv (lásku) anebo i o nenávist (zlobu). Pod pojem stalking se zahrnují různé varianty pronásledování, a to slídění, obtěžování a pronásledování.⁸

2.1.2 Formy stalkingu

Stalking se značí bohatou jevovou pestrostí. Ti, co pronásledují, se snaží využívat ilegálních prostředků i legálních postupů. Pronásledování je celkovou skladbou a vrstvením těchto aktivit. Důležité jsou proto celkové informace, které vytváří reálný obraz o situaci a pomáhají určit, jedná-li se právě o stalking (naplnění určujících znaků).⁹

Následující odstavce jsou věnovány prostředkům, které mohou být pachateli využívány k pronásledování, dále jednotlivým formám specifikujícím druhy chování, které stalking představuje. Zmíněné způsoby pronásledování vychází z členění podle Čírtkové.¹⁰

⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 212.

⁷ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 212.

⁸ srov. *tamtéž*.

⁹ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 60-62.

¹⁰ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 59-67.

2.1.2.1 Kyberstalking

Kyberstalking je definován jako online varianta stalkingu a je tedy jeho zvláštní podobou. O kyberstalkingu mluvíme tehdy, když dochází k pronásledování elektronickou formou. Stalker využívá internet v podobě zasílání obtěžujících e-mailů, rozesílá nelichotivé zprávy v různých chatech, anebo přímo skupinách, také skrz internet vyhrožuje či sabotuje (odcizuje soukromá data, slídí v počítači aj.)¹¹

Internetové prostředí se přímo nabízí stalkerům, jak se skrytou identitou, dlouhodobě a systematicky deptat vyhlídnutou osobu.¹² Pronásledovatel píše ve virtuálním světě vzkazy, které jsou zpočátku často veselé a lichotivé, a to se záměrem získat si náklonnost oběti, ale postupně se obsah zpráv mění ve vulgarismy a písemné napadání. Pachatel se zaměřuje u oběti na vyvolávání pocitu viny, strachu a nejistoty.¹³

Samotný internet umožňuje každému dostat se velmi snadno k různým informacím, vyžadovat si je a zpracovávat je. Dle autorova názoru, se tak kyberstalking stává atraktivním způsobem pronásledování pro mnohem širší sféru pachatelů. V dnešní době sociálních sítí je problémem to, že společnost je sdílnější a otevřenější, takže často zveřejňuje své osobní údaje i aktuální polohu. Důsledkem je to, že stalkeři mají zjednodušený přístup k těmto informacím, což si lidé většinou sami neuvědomují.

Pokud přihlédneme k tomu, že je trend a vývoj počítačových technologií neustávající, tak s největší pravděpodobností lze předpokládat častější využívání této varianty stalkingu a to, že budou stalkeři vymýšlet nové způsoby a vytvářet si nové možnosti, jak svou oběť sledovat. Pravděpodobně, tak vzniknou nové zákony reagující na tyto skutečnosti.

2.1.2.2 Kontaktování skrze komunikační prostředky

Dříve se základní možnost pro kontakt druhé osoby omezovala pouze na korespondenci. Zato v dnešní době moderních technologií snadno vznikají podmínky

¹¹ srov. JAROŠOVÁ, I. *Cyberstalking* [online]. Praha : EPRAVO.CZ, 2013 [cit. 2018-12-13]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/cyberstalking-91552.html?mail>.

¹² srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 63.

¹³ srov. KOPECKÝ, K. *Stalking a kyberstalking – nebezpečné pronásledování*. Olomouc : Net University s.r.o., 2010, s. 14.

pro obtěžování vyhlédnuté osoby. Pachatelovo počínání je tak lehce opakovatelné a nepřináší žádné velké investice. Do této skupiny prostředků řadíme mobily, pevné linky a samozřejmě internet. Pokud nastává situace, kdy volající do telefonu mlčí, vulgárně uráží volanou osobu, vyhrožuje jí, tají svou totožnost či zanechává nevhodné vzkazy například na záznamníku, jedná se o telefonní teror.

Dále může docházet k doručování písemných vzkazů do kanceláře, poštovní schránky oběti, ale také třeba za stěrače vozidla nebo i drobných symbolických předmětů. Tyto pokusy o kontaktování se převážně skládají ze zastrasování či výhrůžek, anebo z obdivu a slov lásky.¹⁴

2.1.2.3 Kontaktování skrze třetí osoby

Pokud dochází k pronásledování s využíváním třetích osob, označujeme tento styl jako „stalking by proxy“. Třetími osobami rozumíme zpravidla příbuzné, známé nebo přátele oběti, ale pronásledovatel umí ovlivnit i své okolí. Ovlivní a zmanipuluje je tak, že mu poskytují různé informace o dění v životě oběti a tím mu napomáhají k dalším činům. Tato forma kontaktu je registrována asi ve třetině případů.¹⁵

2.1.2.4 Vyhledávání fyzické blízkosti oběti

K typickým projevům tohoto mixu činností patří slídění, pozorování nebo hlídání bydlení oběti, ale také vytváření různých nahodilých situací, které vedou k setkání s danou osobou. V těchto případech pronásledující tedy vyhledává i přímý kontakt se svou obětí, to znamená, že se často vyskytuje na jejích oblíbených místech či se snaží o domlouvání schůzek.¹⁶

Opakem je slídění, kdy se stalker záměrně nezjevuje, sleduje pouze zpozzdálí a tím si udržuje jistou anonymitu.

¹⁴ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 60-61.

¹⁵ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 62.

¹⁶ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 61.

2.1.2.5 Psychické deptání a nátlak

Tento typ stalkingu zahrnuje osočování, vážné pomluvy, ale také vytváření tlaku. Jde o psychické deptání, kterého se pronásledovatel dopouští různými způsoby. Může třeba vyvěšovat letáky, inzeráty a články urážející a negativně ovlivňující život oběti. Již zmiňovaný nátlak představuje poškozování majetku (propíchnuté pneumatiky aj.), vnik do soukromí s cílem odcizit symbolické předměty (fotografie, spodní prádlo) nebo útoky vůči domácím mazlíčkům.¹⁷

2.1.2.6 Fyzické násilí

Z dostupné literatury je jasné, že se dnes experti dost liší v názorech, co pod pojem fyzické násilí přesně spadá. Většina se shodne, že se jedná o fyzické a sexuální napadání osob. Konkrétně může jít o uštědření kopanců, ran či pokousání, dále o fyzické ohrožování zbraní nebo dokonce škrcení. Pokud dojde až na fyzické násilí, tak se obvykle z případů stanou závažnější kauzy. V těchto situacích dochází k ohrožování zdraví a života oběti.

Paradoxem je, že extrémní fyzické násilí je pachatelem předem hlášeno. Často právě sami s předstihem oznamují, co hodlají udělat, a to i v případech vraždy. Nebojí se nastínit jak termín, tak způsob provedení.¹⁸ Je velmi pravděpodobné, že pokud oběť zpočátku začne komunikovat a spolupracovat s příslušnými orgány, mělo by se dát efektivními prostředky předcházet následkům ovlivňujícím život oběti.

2.1.3 Trestný čin nebezpečné pronásledování vs. stalking

Zde je vhodné uvést rozdíl mezi pojmy nebezpečné pronásledování a stalking. Dost často jsou chápány jako synonyma, ale rozdíly mezi nimi existují. Zásadním vymezením je to, že každé nebezpečné pronásledování je i stalkingem, ale naopak už to tak není.

¹⁷ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 60-61.

¹⁸ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 62.

Typické případy stalkingu jsou přehledně klasifikovány Čírtkovou¹⁹, která ho rozděluje na tři skupiny podle závažnosti a vychází ze způsobů chování stalkera.

První variantou je *obtěžování*. Představuje ten nejmírnější typ stalkingu, takzvaný *distální stalking*. V zásadě se pachatel neuchyluje k fyzickému napadání, spíše se zdržuje stranou v anonymitě a vyhlédnutou osobu zahrnuje například různými vzkazy, sděleními, fotografiemi či dárky. Přesto, že se jedná o lehčí verzi stalkingu, tak to neznamená, že oběť neomezuje a nepůsobí jí psychickou újmu.

Druhá podoba je pronásledování, tzv. *proximální stalking*, kde už dochází ze strany pachatele k vyhledávání blízkosti oběti. Pokouší se i o přímý kontakt s danou osobou, ale příkladem této formy může být i nechávání vzkazů tak, že si oběť snadno vydedukuje pachatelovu přítomnost (vzkazy za stěračem, ve schránce či poškrábání vozidla).

Posledním, třetím, typem je *pronásledování s vyhrožováním*. Pachatel vyhrožuje na dálku i v přímém kontaktu nějakou ztrátou nebo újmou. Pronásledovatel také může zastrašovat oběť třeba únosem či odebráním společných dětí, zdemolováním majetku apod. Po logické úvaze vyplývá, že jen tento druh stalkingu naplňuje skutkovou podstatu trestného činu zaznamenaného v ustanovení § 354 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále zkráceno jen na trestní zákoník).

2.2 Kriminologické a psychologické aspekty

Další nedílná součást bakalářské práce je věnována kriminologickým aspektům stalkingu. Kriminologie jakožto vědní disciplína je definována tak, že „*kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti). O jejích pachatelích, obětech a o její kontrole. Doslova pak kriminologie znamená „věda o kriminalitě“*“.²⁰

¹⁹ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 225-226.

²⁰ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha : ASPI, 2004, s. 15.

U každého trestného činu je vedle právního posouzení také důležitý i kriminologický výzkum daného problému, protože právě výsledky těchto studií, které pro účely kriminalizace trestů shromažďují důležité poznatky. Aby byl pochopen smysl a podstata stalkingu je podstatný náhled na tento fenomén z hlediska psychologického, sociálního i kriminologického.

Kriminologie odpovídá na otázky, proč tento jev vlastně existuje, co je jeho podnětem (příčinou), kdo pronásleduje a jaké jsou jeho motivy, zda jde stalkingu předcházet a také jaký vliv má stalking na oběť a kdo jí je. To vše je předmětem různých studií zabývajících se nebezpečným pronásledováním.

2.2.1 Podněty stalkingu

Pronásledování obsahují tři prvky, a to dlouhodobé obtěžování, naznačenou nebo výslovnou hrozbu a záměr narušit, zastrašit či vyvolat silný emoční stres.

Poměrně jasná je definice trestného činu nebezpečné pronásledování, ale co je podnětem (příčinou) ke vzniku stalkingu je velmi komplikovanou otázkou, kterou si kladou odborníci zabývající se tímto problémem. Vznikají tedy různé výzkumy věnující se sledování pachatelů stalkingu a jejich chování. V zahraničních zemích jsou běžné speciální psychologické výzkumy cílené konkrétně na zkoumání pronásledování, na našem území jsou stále spíše výjimkou.

2.2.2 Pachatel stalkingu

Pachatelé trestného činu nebezpečné pronásledování jsou běžně označováni termínem „stalkeri“. Pachatelem tohoto trestného činu může být jakákoli fyzická osoba. Z dostupných kriminologických výzkumů vyplývá, že nejčastěji jsou jimi bývalí partneři, často i osoby s duševními poruchami a ke stalkerům se řadí i obdivovatelé známých osobností.

Každý případ pronásledování je odlišný, ale chování stalkera se prakticky vždy stupňuje v závažnosti, od výhrůžek k násilnostem. Stalking se vyskytuje v různých situacích a mezi osobami s různými vztahy, například mezi kolegy, známými, bývalými partnery, ale i mezi lidmi, kteří se neznají.

Stalkeré pochází z rozdílných sociálních vrstev a věkových skupin. Převážnou skupinu tvoří muži ve věku 30 až 40 let. Z výzkumů vyplývá, že mezi stalkery je mnoho osob ze zhroucených partnerských vztahů. Často jsou nezaměstnaní nebo o práci přišli v důsledku zaneprázdnění jejich činností.²¹

Záměr pachatelů je všelijaký, může jít o touhu po kontaktu a kontrolu pronásledované osoby, o posedlost, vztek či žárlivost. Pohonem stalkera může být pocit intenzivní přitažlivosti nebo naopak extrémní nenávisti k oběti.

2.2.2.1 Typologie pachatele

Typologie orientované na pachatele mají snahu identifikovat odlišné zákonitosti nebo modely, následně do nich tyto pachatele zařazovat. Začátkem 90. let se začaly objevovat v zahraničí studie, které popisují a osvětlují různá hlediska stalkingu. Cílem takových psychologických zkoumání pachatelů spojených s daným trestným činem je zjištění, jaké povahové vlastnosti jsou pro ně typické. Jejich společné charakteristiky jsou cíleně zjišťovány psychologickými testy, kterými je skupina pronásledovatelů ve studiích podrobována.

Výsledkem provedených studií bylo zjištění, že na spuštění pronásledování má ve většině na chování oběti mírný nebo žádný vliv a zásadní problém je na straně osobnosti pachatele. Odlišnosti byly zjištěny v osobnostech ženských a mužských stalkerů, kdy lze zmínit například rozlišnost k tíhnutí obtěžování ze strany mužů, jelikož neumí řešit jiným způsobem vztahové problémy, zatímco ženy volí obtěžování kontrolovaně.²²

Jednotné dělení stalkerů, respektive všeobecná typologie stalkerů nebyla do současnosti vytvořena, jednotliví autoři uvádí odlišnou klasifikaci pachatelů. Typologie může být z hlediska motivace, osobnosti pronásledovatele a oběti.

²¹ srov. DRESSING, H., MAUL-BACKER H., GASS, P. Překlad Jan HÁJEK. *Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska*. Trestněprávní revue. č. 10/2007. Praha : C.H. Beck, 2012, s. 279-281.

²² srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 82-86.

Jednou z nejznámějších typologií je ta od Holmese z roku 1993, ten rozčlenil pronásledovatele do šesti základních skupin:²³

- pronásledovatel celebrit,
- pronásledovatel ex-partnera,
- pronásledovatel politiků,
- pronásledovatel z vášně,
- pronásledovatel ze zjištěné motivace,
- pronásledovatel odmítnutý a zhrzený v lásce.

Na logickou otázku, proč dochází k fenoménu pronásledování, odpovídají výzkumy zaměřené na motivaci pachatele. Podle Mullena lze rozpoznávat pět hlavních motivačních vzorců, a to:

- reakce na odmítnutí,
- ventilování nenávisti,
- vyhledávání intimity a blízkosti za každou cenu,
- pronásledování jako důsledek útočné (predátorské) agresivity,
- pronásledování z nedostatku kompetencí řešit vzniklou situaci jiným způsobem.

V praxi se dají využít uvedené motivační vzorce jako návod pro zacházení s pachatelem. Například je tím myšleno, že u pronásledovatele s reakcí na odmítnutí můžeme předpokládat respekt k právním krokům, naopak u pachatele hledajícího intimitu a blízkost za jakoukoli cenu bude tento smysl postrádán. Takový pachatel většinou trpí vážnými duševními poruchami i psychotického rázu, a tak bývají právní opatření spíše neúčinná, je vhodná včasná spolupráce s psychiatrem.

Dalším vůbec nejznámějším dělením stalkerů dle Boona a Sheridana (z roku 2002), které je založené na nebezpečnosti plynoucí z osobnosti stalkera. Jejich typologie vychází z detailní analýzy 124 případů pronásledování.

²³ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 72.

Klasifikují 4 základní typy pronásledovatelů, jejich četnost výskytu, hlavní instrukce pro postup a řešení reálných případů.²⁴

➤ *Typ 1: pronásledování ex-partnerem*

Tento typ činí 50 % všech případů pronásledování. Při rozboru vztahu lze většinou zjistit domácí násilí. Motivací stalkingu je dřívější vztah, pachatelé jsou vedeni negativními emocemi, ale zároveň dovedou uplatnit chladnou hlavu.

To, že se stávají předmětem zájmu policie, jim nevádí. Existuje vysoké riziko fyzického násilí a ničení věcí. Výhrůžky směrem k oběti je třeba brát vážně. Jakýkoli kontakt mezi obětí a vyhrožujícím se doporučuje eliminovat.

➤ *Typ 2: pronásledování umanutým obdivovatelem*

Vyskytuje se zhruba v 18 % případů. Dle věku se dělí dva podtypy, tím je *mladý obdivovatel* a *obdivovatel středního věku*. Pachatel nevnímá objekt pronásledování jako oběť, ale spíše jako idol, který tvoří středobod všeho jeho jednání. Pronásledovatel touží po kontaktu s idolem, nebývá však přítomné zvýšené riziko fyzického násilí.

Pokud se případ týká *mladého pronásledovatel*, je doporučováno poradenství a psychologická pomoc zahrnující chápající a opatrné kroky tak, aby vedly ke změně jeho vnímání.

Obdobný postup se uplatňuje i u druhého typu, *obdivovatele středního věku*, obohacený o přerušování úplného fyzického kontaktu s obětí a je účelně vhodné probrat problémy stávajícího vztahu.

➤ *Typ 3: fixovaný pronásledovatel s psychickými poruchami*

Zmiňovaný typ je zastoupený zhruba 20 %. Podle nebezpečnosti se rozlišují dva podtypy. Prvním je *méně nebezpečný fixovaný pronásledovatel* zaměřující se hlavně na ženy, se kterými bývá profesně v kontaktu (jako kolega či klient). Má sklon

²⁴ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 228-229.

k poruchám osobnosti a chování, žije v klamně představě o skutečnosti ideálního vztahu a mívá pocit, že i objekt si přeje být s ním. Má ale náhled na realitu. Vyniká schopností manipulace a jen málokdy se uchyluje k silným hrozbám. I zde je doporučeno absolutní přerušování veškerých kontaktů mezi pronásledovatelem a obětí. Ta by měla dát najevo jasné odmítnutí a poté vyhledat právní pomoc. Doporučení se vztahuje pro státy, kde existují specifická právní opatření na ochranu oběti před pronásledováním.

Druhým typem je *fixovaný pronásledovatel se zvýšenou nebezpečností*, ten je charakteristický závažnějším stupněm psychického narušení. Existuje pravděpodobnost, že již byl v psychiatrické péči nebo je pro své problematické chování v policejním záznamu. Agresivní chování a sexuální nápadnosti jsou jeho častými projevy, stalker je nevypočitatelný, snaží se o kontakt, objevuje se nepravidelně na různých místech. Typickou obětí představují jak ženy, tak muži mající vyšší společenské postavení (známe nebo atraktivní a významné osobnosti v určitém prostředí). Doporučuje se zprostředkování psychiatrického a forenzního přezkoumání pronásledovatele a eliminace všech kontaktů.

➤ *Typ 4: sadistický pronásledovatel*

Tento typ pronásledovatele se vyskytuje asi ve 12 % případů. Pokaždé se jedná o velmi vážnou situaci, protože pachatel vykazuje vysokou míru nebezpečnosti. Stalker se snaží zcela kontrolovat život oběti, zavražďuje, postupuje chladně a okolím je vnímán jako psychopatická osobnost. Pachatel vůči oběti střídá projevy laskavosti a násilnosti.

V těchto případech potřebuje terapeutickou péči i oběť a doporučuje se okamžitá izolace oběti od stalkera.²⁵

Další dělení pachatelů je dle německých autorů Vosse, Hoffmanna a Wondraka založené na analýze způsobů pronásledování. Na základě toho došli ke dvěma základním faktorům, které reagovaly odlišně na fakt o prostorové vzdálenosti.²⁶

²⁵ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 228-229.

²⁶ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 76-82.

Rozdělili tedy pronásledování do dvou základních vzorců na:

- *Distální stalking* představující pronásledování a obtěžování na dálku. Řadí sem telefonování, e-maily, SMS, zasílání dárků aj., kdy stalker nepřichází s obětí do osobního kontaktu.
- *Proximální stalking* zahrnující všechny aktivity, při kterých se stalker dostane do kontaktu s obětí. Příkladem takového jednání může být zanechávání vzkazů na pracovišti, ve vozidle, postávání před domem apod.

Autoři ve svém výzkumu zjišťovali, jestli i k těmto odlišným vzorcům jdou přiřadit i odlišné charakteristiky a znaky pachatelů. Zajímalo je také, zda vzorce pronásledování vzájemně souvisí se specifickými motivy a profily pachatelů. Pracovali s neoficiálními případy, využili veřejné a anonymní dotazování na internetu (získali 98 reakcí z toho 40, 6 % ženských a 59, 4 % mužských, průměrný věk byl 31 let).²⁷

Na základě toho zjistili dva typy pachatelů:

- *Typ A* – pachatelé orientovaní na distální stalking,
- *Typ B* – pachatelé universální.

Výsledkem je zjištění, že první skupina se vůbec neuchyluje proximálnímu stalkingu, druhá ano a využívá ho stejně jako distální pronásledování. Také vyšlo, že pohlaví, další demografické údaje a počet ex-partnerů byly mezi oba typy rovnoměrně rozloženy. Rozdíl mezi skupinami byl především v *motivaci* pronásledovatele a *situaci oběti*. Zajímavostí může být, že pachatelé typu A obtěžovali již dříve několik osob, to se u typu B neobjevovalo. U vážnějších případů rostl počet mužů v roli stalkera a tím počet žen v roli obětí. Rozpoznalo se i to, že obranné chování ze strany oběti nepřimělo pachatele k ukončení aktivit.

Ještě zbývá popis problému příčin pronásledování, tj. zjistit, proč se někdo v určitých životních situacích ke stalkingu uchýlí a jiní ne, přestože mají současné životní

²⁷ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 76-82.

okolnosti skoro shodné. Pokud se přehlédne různost motivů a profilů osobností, je jasné, že nelze vytvořit jednotné pojetí, které by nabídlo univerzální teorii příčin. Platí teze, že za stalkingem stojí „zvláštní“ osobnost stalkera, která má počátek již v raných stádiích vývoje osobnosti. K nejpropracovanějším pokusům o vysvětlení příčin stalkingu se řadí tři teorie (dle Vosse).

- *Teorie vazby (připoutání)*

Vychází ze stabilního a emocionálně uspokojivého vztahu ke klíčové osobě, většinou matce. Tato skutečnost ovlivňuje zdravě (bezpečně) schopnost potomka do budoucích sociálních i intimních vztahů. Absence nebo jen poruchy připoutání k matce narušují tyto budoucí vztahy. Existují dvě hypotézy týkající se propojení stalkingu s negativními zkušenostmi z dětství, a to *narušená vazba* (vytváří predispozici k pronásledování) a že k propuknutí stalkingu dojde, když se pachateli v současném vztahu připomene vzpomínka zažitá v dětství.

- *Psychoanalytická teorie*

Tato teorie také akceptuje vliv brzkých dětských zážitků na vznik stalkingu, stejně jako teorie vazby. Hlavním pojmem je pro ni objektový vztah, kde je objektem myšlena druhá osoba. Na základě zdravého vztahu s objektem (zde s matkou) se může subjekt (osobnost dítěte) plnohodnotně rozvinout, a tak se v dětství vytváří stabilní „já“. Díky dobrým vztahovým zkušenostem s matkou se dítě učí dítě vnímat se jako důležitou, cennou osobu a dostává tím pevnou představu o matce (vnímá ji jako spolehlivý, přátelský objekt). To vše má vliv na jeho schopnost nebýt závislý na její fyzické přítomnosti a prozkoumávat svět. Proces odlučování se od matky jde tak normální cestou. Pokud dojde k narušení těchto okolností, vznikají disfunkční způsoby chování. Obranné mechanismy, které vznikly na základě úzkosti ze ztráty důležité osoby, mohou dát podnět (příčinu) nezdravému přilnutí, ale i odmítání osob. Nabourává to zdravé uzrávání vlastního „já“ (pocitu důležitosti a vlastní hodnoty) a následně se to může přenášet do dalších vztahů a vést ke stalkingu, popř. domácímu násilí.

- *Psychodynamická teorie*

Psychodynamická teorie upouští od vývojových vzorů (od vlivu brzkých zkušeností na vznik stalkingu) a soustředí se na patologické chování stalkerů (aktuální a z normy vybočující). Základem vysvětlení jsou poruchy osobnosti stalkera. Za hlavní poruchy považují narcistické a hraniční poruchy osobnosti, které představují posedlé (obsesivní) pronásledovatele. Vůči oběti jsou motivováni nepřátelstvím a záští, jejich cílem je destrukce oběti. Jako spouštěč lze považovat prvotní odmítání pokusů o kontakt či rozchod ze strany oběti.²⁸

2.2.3 Oběť stalkingu

Viktimologie je vědní obor, který se zabývá osobou oběti trestného činu a zajímá se o to, jak se podílí oběť a její vztah k vývoji trestného činu. O oběť se zajímá před a během páchaní trestného činu, poté i později, když je třeba zmírnit a odstranit následky trestného činu.

„Obětí stalkingu se může stát kdokoli nezávisle na věku, pohlaví, sociálním statutu, kulturním zázemí, vzhledu či sexuální orientaci.“²⁹ Ze statistik vyplývá, že častější obětí je svobodný člověk žijící sám nebo osoba po rozchodu. Stalking je z pohledu viktimologie speciálním případem, kde nejde o jednorázový čin, se kterým se oběť postupně vyrovná, neboť tím že se skládá z menších incidentů, se oběť cítí stále ohrožena. Pozornost oběti se upírá na obnovu klidu a nerušeného soukromí, než by jí šlo o trestní stíhání nebo sankcionování pronásledovatele. Určit začátek stalkingu není snadné, stane se tak v okamžiku, kdy oběť začne vnímat snahy stalkera o kontakt jako nechtěné a nevyžádané. Zároveň pro ní není jednoduché rozlišit neškodný zájem a nevyžádanou pozornost od nebezpečných projevů.

K řešení jednotlivých případů nebezpečného pronásledování je zapotřebí individuálního přístupu. Hlavní cíl je zajištění fyzické bezpečnosti oběti a stalking zastavit. Existují strategie podporující ukončení stalkingu. Oběť musí pronásledujícímu

²⁸ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 76-82.

²⁹ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 84.

důrazně sdělit, že nestojí o žádný kontakt. Je obvyklé, že si stalkeri realitu idealizují a takovým sdělením nepřikládají váhu. Důslednost od oběti je tedy velmi důležitá, protože jakákoli komunikace ze strany oběti stalkera akorát povzbuzuje. Dále se doporučuje vyhnout se setkání, i když pronásledovaným připadá nespravedlivé, že musí měnit své zvyky či plány a přitom sami nic nezavinili. Další správnou strategií je uchovat veškerou dokumentaci o stalkerově aktivitě. Pokaždé je třeba doporučit oběti, aby všechno, co může doložit o konkrétní podobě pronásledování, uschovala a evidovala. Tyto informace jsou klíčové pro právní postup ve věci, ale i při posuzování rizika a samotný vývoj situace. Zveřejnění o stalkingu zvyšuje možnost ochrany pronásledovaných, včasné informování okolí obětí duševně posílí a dodá pocit kompetence. Vyhledání pomoci sníží její bezmoc a pasivitu. Pokud právě všechny obavy oběti potvrdí důvěryhodná osoba, může jí to utvrdit v myšlence o profesionální pomoci.³⁰

2.2.3.1 Psychologický dopad stalkingu na oběť

Duševní vyrovnání se s nenadálým negativním činem je individuální a má různý průběh. Proces viktimizace, kdy se potenciální oběť stává obětí skutečnou, je pro ni stresující a nečekanou událostí. Oběť ji prožívá jako krizi ohrožující vlastní „já“. Oběť může ztratit pocit důvěry a pociťovat zneuctění, cítí se bezbranná, lidé a svět se jí začínají jevit nepředvídatelně a schopní bezdůvodně škodit. Neobvyklý není ani pocit ztráty kontroly, neboť oběť přichází o jistotu schopnosti kontrolovat své životní situace, tím se prolamují obranné mechanismy, které udržují duševní stabilitu.³¹

Stalking poškodí oběť v oblasti sociální, psychické i pracovní. Pro oběti pronásledování je velmi těžké udržet si běžný životní rytmus. Jejich pozornost a obavy jsou vystupňována do extrému, oběť omezí své sociální kontakty a dokonce může přestat vycházet z domova. Oběť kvůli pronásledování prožívá bezmoc a počínající možné deprese. Je zřejmé, že i stabilní partnerské vztahy mohou na pronásledování ztroskotat.³²

³⁰ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 84-88.

³¹ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha : Eurounion, 1998, s. 113-114.

³² srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada, 2007, s. 122.

V případě, že je psychologický dopad trestného činu obzvláště devastující, u oběti se může rozvinout tzv. *posttraumatická stresová porucha*. Jedná se o soubor poruch chování a prožívání nastalé díky silnému stresovému prožitku. K takovým poruchám patří poruchy spánku, změny nálad či deprese. Posttraumatická porucha se může rozvinout až po delším časovém období od prožité krize.³³

V důsledku pronásledování často oběti mění místo svého bydliště, zaměstnání, mění svá telefonní čísla, e-mailové adresy. Často mají i psychosomatické problémy jako bolesti hlavy, nechutenství, mnohdy se objevují i příznaky úzkosti, poruchy koncentrace nebo ostražitost.³⁴ Strasti oběti končí až v okamžiku, kdy se přestane obávat útoků pachatele. Důležité je, aby stalker změnil své chování a především myšlení. V určitých případech je nutné zkombinovat sankce s terapeutickými opatřeními, které pachateli pomohou snadněji zvládnout svou životní situaci a zároveň ho podpoří v hledání nového životního směru.³⁵

³³ srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada, 2007, s. 117-118.

³⁴ srov. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha : Grada, 2008, s. 90.

³⁵ srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha : Grada, 2007, s. 123.

3. STALKING S POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA

3.1 Trestněprávní úprava

Pojem trestný čin je definován v ustanovení § 13 odst. 1 trestního zákoníku, podle kterého je trestným činem „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“. Trestný čin, který je spáchaný mladistvým, nazýváme provinění (§ 6 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže).

Všechny trestné činy i všechna provinění jsou tvořeny znaky. K nim patří protiprávnost činu a typové znaky tvořené ze skutkové podstaty trestného činu a obecné požadavky kladené na pachatele.³⁶

Rok 2009 byl pro koncepci stalkingu v České republice velkým mezníkem, jelikož se naši zákonodárci začali aktivně zajímat o tento světový fenomén. Do trestního zákoníku byla doplněna skutková podstata nového trestného činu nebezpečné pronásledování podle § 354 trestního zákoníku, do té doby neznámá pro náš právní řád.

3.1.1 Vznik a obecná charakteristika trestného činu nebezpečné pronásledování

Již před datem 1. 1. 2010, tj. před datem nabytí účinnosti současného trestního zákoníku, existovaly možnosti jak reagovat na projevy chování zahrnuté dnes pod pojem nebezpečné pronásledování. Právní úprava byla však dosti roztržštěná a dostatečně neodrážela vlastní podstatu a charakteristické rysy takového protiprávního jednání, a navíc v praxi byly i neefektivní. Z těchto důvodů vyplynulo, že zákonodárce doplnil trestný čin nebezpečné pronásledování do trestního zákoníku. Za trestný čin nebezpečné pronásledování pod hrozbou trestní sankce označil jednání v zahraničí zvané jako stalking.

³⁶ srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 110-112.

V roce 2009 tak Česká republika přijala tzv. anti-stalkingovou legislativu, která již byla zavedena např. v Itálii, Rakousku, Německu. Snahou bylo zajistit jedinci i díky prostředkům trestního práva efektivní ochranu před nebezpečnými atakami, které nepřijatelně zasahují do jeho života.³⁷

Důvod pro přijetí zmíněné trestněprávní úpravy byl takový, že postihovat stalking bylo uskutečnitelné jen díky aplikaci možné řady skutkových podstat trestných činů s obdobnými projevy jako u zmiňovaného stalkingu. Pro bližší představu zmíním např. trestný čin *neoprávněného nakládání s osobními údaji* (§ 178 trestního zákoníku), *výtržnictví* (§ 202 trestního zákoníku), *úmyslná těžká újma na zdraví* (§ 222 trestního zákoníku) či *omezování osobní svobody* (§ 231 trestního zákoníku) a podobně. Tyto skutečnosti ovlivnily do jisté míry potřebu přijetí anti-stalkingové úpravy, ale konkrétní důvod vysvětlují spoluautoři odborného článku Korbel a Šámal tím faktem, že oběť většinou svého pronásledovatele znala a „*více než dvě třetiny případů stalkingu bylo pokračováním násilí ve vztahu dvou blízkých osob*“³⁸, tzn. pokračováním domácího násilí.

Autoři zmiňují, že i přes zařazení České republiky k zemím postihujícím problematiku domácího násilí, tak do přijetí současného trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 neexistovala v ČR trestněprávní ochrana obětí pronásledování a oběť tak zůstávala v některých případech nechráněna, pokud tedy nebyla naplněna skutková podstata jiného trestného činu. Jelikož existoval tento nedostatek v právním systému, byla nutnost vytvořit nový trestný čin, který nebude závislý na splnění požadavku sdílené domácnosti, povinnosti naplnit znaky jiných skutkových podstat, a tak těm, co se doposud nemohly účinně bránit, bude způsobilý poskytnout ochranu. Podnět na zavedení předmětného trestného činu do právního řádu byl považován za doplněk již existujících skutkových podstat trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí a nebezpečného vyhrožování.³⁹

³⁷ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3004.

³⁸ KORBEL, F., ŠÁMAL, P. *Změny trestního zákoníku a návrh postihu "Stalkingu"*. Státní zastupitelství, 2008, roč. 6, č. 7-8, s. 14-17.

³⁹ srov. KORBEL, F., ŠÁMAL, P. *Změny trestního zákoníku a návrh postihu "Stalkingu"*. Státní zastupitelství, 2008, roč. 6, č. 7-8, s. 14-15.

Když nabyl účinnosti současný trestní zákoník (1. 1. 2010), jehož součástí je i trestný čin nebezpečné pronásledování (§ 354 trestního zákoníku), stalo se jednání naplňující skutkové podstaty tohoto deliktu konečně trestně postižitelným. Tento samostatný trestný čin byl zařazen do hlavy X. ve zvláštní části trestního zákoníku, konkrétně pod trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, do podskupiny trestných činů narušujících soužití lidí (díl 5). Společným znakem těchto trestných činů je ochrana nerušeného mezilidského soužití.⁴⁰

Trestní zákoník dělí trestné činy na zločiny a přečiny. V § 14 odst. 2 trestního zákoníku uvádí, že „*přečiny jsou všechny nedbalostní činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let*“. Z ustanovení § 354 trestního zákoníku vyplývá, že stalking spadá mezi přečiny, které jsou *úmyslným přečinem* (nejde o zločin), protože trestní sazba trestu odnětí svobody za tento trestný čin mnohdy ani u kvalifikované skutkové podstaty nedosahuje pěti let.

Trestný čin nebezpečné pronásledování řadíme také do skupiny tzv. ohrožovacích trestných činů. Pro ty je typické, že k tomu, aby byly naplněny znaky skutkové podstaty těchto přečinů, stačí, aby vedle dalších předpokladů trestní odpovědnosti došlo k ohrožení objektu trestného činu chráněného trestním zákonem. Nemusí tedy docházet k jeho porušení nebo zásahu.⁴¹

3.1.2 Protiprávnost trestného činu nebezpečného pronásledování

Protiprávnost je povinným znakem všech trestných činů⁴², posuzuje se z hlediska celého právního řádu, jelikož trestný čin může být jen jednání, které je právním řádem nedovolené a zakázané. Protiprávnost neposuzujeme pouze z pohledu trestního práva, ale bereme v úvahu i ostatní právní odvětví.

⁴⁰ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3006.

⁴¹ srov. VANTUCH, P. *K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku*. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, s. 12.

⁴² srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 2009, částka 13, [online]. 2009 [cit. 2019-01-29].

Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?citace=1>.

Naplnění skutkové podstaty značí, že řešený čin může být trestný a protiprávní, ale mimořádně může být dána okolnost vylučující protiprávnost představována jednáním v nutné obraně či krajní nouzi, svolením poškozeného, ale jen výjimečně přípustným rizikem nebo oprávněném použití zbraně.⁴³

3.1.3 Souběh trestného činu nebezpečného pronásledování s dalšími trestnými činy

V praxi často stalking nevyústí jen v trestný čin nebezpečné pronásledování, ale často souvisí i s dalšími trestnými činy. Je úzce spjatý s trestnými činy, mezi něž patří zejména *omezování osobní svobody* (§ 171 trestního zákoníku), kdy pachatel brání bez oprávnění oběti užívat osobní svobody; *porušování domovní svobody* (§ 178 trestního zákoníku), spočívající v neoprávněném vniknutí do obydlí jiného nebo setrvání v něm; *pomluva* (§ 184 trestního zákoníku), tj. stalker o oběti sdělí lživý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit její vážnost u spoluobčanů, především narušit její rodinné vztahy, poškodit jí v zaměstnání nebo způsobit jí jinou vážnou újmu; *poškození cizí věci* (§ 228 trestního zákoníku), spáchané stalkerem pokud zničí, poškodí nebo učiní neupotřebitelnou věc oběti a způsobí tak na jejím majetku škodu dosahující částky nejméně 5.000 Kč; *týrání zvířat* (§ 302 trestního zákoníku), ke kterému občas dochází v případě „pomsty za rozchod“ bývalému partnerovi; v případě, že bylo policií ČR provedeno preventivní opatření vykazání proti pachateli a ten jej nedodrží, přichází v úvahu i *maření výkonu úředního rozhodnutí* (§ 337 odst. 2 trestního zákoníku), *křivé obvinění* (§ 345 trestního zákoníku) z trestného činu ať už s úmyslem stalkera přivodit oběti trestní stíhání či nikoli; *výtržnictví* (§ 358 trestního zákoníku), které spočívá v dopuštění se veřejně či na místě veřejně dostupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti, a to hlavně napadením jiného, hanobením hrobu, historické nebo kulturní památky anebo rušení přípravy nebo průběh organizovaného sportovního utkání, shromáždění či obřadu lidí hrubým způsobem; *nebezpečné vyhrožování* (§ 353 trestního zákoníku), které je nebezpečnému pronásledování do určité míry blízké (viz níže).⁴⁴

⁴³ srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 111.

⁴⁴ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3013.

Intenzita útoků a požadavek dlouhodobosti patří k hlavním rozdílům skutkových podstat trestných činů nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování. U trestného činu nebezpečné vyhrožování stačí jen jeden útok způsobit v druhém důvodnou obavu, načež mu pachatel musí vyhrožovat usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou. Souběh předmětných trestných činů nelze vyloučit především u forem jednání nebezpečného pronásledování vymezených v § 354 odst. 1 trestního zákoníku pod písm. b), c), d) a e).

Vztah k dalším trestným činům proti životu a zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti v sexuální oblasti je komplikovanější, neboť trestný čin nebezpečné pronásledování bude zpravidla konzumován závažnějšími poruchovými trestnými činy, jako jsou *vražda* (§ 140 trestního zákoníku), *těžké ublížení na zdraví* (§ 145 trestního zákoníku) a *ublížení na zdraví* (§ 146 trestního zákoníku). Podobně tomu bude i u vybraných trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, zahrnující *zbavení osobní svobody* (§ 170 trestního zákoníku), v případě kdy bez oprávnění pachatel uvězní oběť nebo jiným způsobem ji zbaví osobní svobody; *zavlečení* (§ 172 trestního zákoníku), kterého se pachatel dopustí, když lstí, násilím nebo hrozbou násilí či jiné újmy zavleče druhého do zahraničí, nebo ho přiměje, aby se do zahraničí odebral, nebo ho od návratu ze zahraničí odvrací; *loupež* (§ 173 trestního zákoníku), jež je spáchána pokud pachatel užije proti jinému násilí či pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci; *vydírání* (§ 175 trestního zákoníku), založené na donucení jiného, a to jak násilím, pohrůžkou násilí či pohrůžkou jiné těžké újmy, aby dotyčný něco činil, opominul nebo trpěl; *útisk* (§ 177 trestního zákoníku), pokud pachatel oběť donutí, zneužívaje její tísně nebo závislosti, aby něco činila, opominula nebo trpěla; *neoprávněné nakládání s osobními údaji* (§ 180 trestního zákoníku), *porušení tajemství dopravovaných zpráv* (§ 182 trestního zákoníku), *porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí* (§ 183 trestního zákoníku).⁴⁵

Jak se uvádí výše, trestnému činu nebezpečné pronásledování je vlastní vztah i k vybraným trestným činům vedených proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, konkrétně ke *znásilnění* (§ 185 trestního zákoníku) a k *sexuálnímu nátlaku*

⁴⁵ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3014.

(§ 186 *trestního zákoníku*), přičemž hlavní rozdíl mezi nimi spočívá především v následku činu, neboť u znásilnění je oběť donucena k pohlavnímu styku, popřípadě je zneužita její bezbrannost k aktu, a v případě sexuálního nátlaku pachatel oběť donutí nebo přiměje zneužitím její bezbrannosti k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování či k jinému srovnatelnému chování.

Závěrem této kapitoly chce autor podotknout, že ve všech výše uvedených případech není vždy vyloučen souběh s nebezpečným pronásledováním. V každém případě bude záležet na povaze a závažnosti daného jednání.

3.1.4 Trestní sankce

Nejprve je vhodné zmínit několik poznámek z trestněprávní nauky týkající se trestu jako takového. Soud je při samotném stanovení druhu a výměry trestu vázán obecnými zásadami pro ukládání trestů (§ 39 a násl. *trestního zákoníku*) a přihlíží tak k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele, jeho dosavadnímu stylu života, k možnosti jeho nápravy a hlavně k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, jenž jsou určovány zejména významem dotčeného chráněného zájmu, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, jeho pohnutkou, záměrem či cílem.

Spáchání trestného činu nebezpečné pronásledování je postihnutelné trestní sankcí v podobě trestu odnětí svobody až na jeden rok nebo zákazu činnosti, při naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty jsou hranice trestu odnětí svobody stanoveny na šest měsíců až tři roky. Zákonodárce vymezil trest odnětí svobody v § 55 odst. 2 *trestního zákoníku* tak, že se jím rozumí nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. U trestného činu nebezpečné pronásledování lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody jen za dané podmínky, že by vzhledem k osobě pachatele uložení jiného trestu zjevně nevedlo k tomu, aby pachatel vedl řádný život.

V souladu s § 73 *trestního zákoníku* může soud pachateli uložit zákaz činnosti na jeden rok až deset let, jen pokud se dopustí pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností. Takový trest zákazu činnosti spočívá v tom, že se odsouzenému po dobu výkonu

trestu zakáže výkon určitého zaměstnání, povolání či funkce nebo činnosti se zvláštním povolením, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. U trestného činu nebezpečné pronásledování to může představovat například zákaz práce u poštovních či telekomunikačních služeb, pokud zde stalker zneužíval dostupné údaje sloužící mu k pronásledování oběti.

Při splnění dalších zákonných podmínek není vyloučeno ani uložení jiných trestů, i když nejsou v § 354 trestního zákoníku explicitně uvedeny. Těmito se rozumí peněžitý trest, trest domácího vězení, zákaz pobytu, případně vyhoštění, které ale nepřipadá v úvahu u občanů ČR. Mimo trestu smí příslušný soud v souladu s trestním zákoníkem uložit přiměřenou povinnost nebo omezení, příkladem je zákaz přiblížení se k oběti na kratší vzdálenost, povinnost podrobit se psychologickému poradenství a zdržet se určitých činností.

K naplnění účelu trestu je důležité, aby si pronásledovatel uvědomil protiprávnost svého jednání. Některé výzkumy naznačují, že si pachatelé stalkingu nepřipouští trestnost svého jednání, neboť je považují za důvodné a pochopitelné a jsou přesvědčeni, že byli odsouzeni neprávem. Není moc neobvyklé, že by se po vykonání trestu někteří pachatelé vrátili do „starých kolejí“ a pokračovali v projevech naplňující zase znaky trestného činu nebezpečné pronásledování. Je pravděpodobné, že zde významnou úlohu hraje osobnost pachatele a i samotný uložený trest.

4. ANALÝZA SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU NEBEZPEČNÉHO PRONÁSLEDOVÁNÍ A VÝKLAD VYBRANÝCH ZÁKONNÝCH ZNAKŮ

4.1 Skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování a její znaky

Trestný čin je základem trestní odpovědnosti (u mladistvých tj. provinění).⁴⁶ Co se týká vyslovení závěru, že byl v daném případě spáchán trestný čin, je zapotřebí naplnění veškerých zákonných znaků. Těmi jsou protiprávnost, obecné znaky týkající se pachatele a též typové znaky tvořící skutkovou podstatu trestného činu. „Skutkovou podstatou určitého druhu trestného činu rozumíme souhrn jeho typových znaků, které na jedné straně vyjadřují typovou škodlivost daného druhu trestného činu pro společnost a na druhé straně odlišují tento druh trestného činu od jiných druhů trestných činů“.⁴⁷ Obecné znaky (věk, přičetnost, u mladistvých – rozumová a mravní vyspělost) nám neumožňují od sebe jednotlivé trestné činy odlišit, k tomu napomáhají právě typové znaky.

4.1.1 Základní skutková podstata trestného činu § 354 odst. 1 trestního zákoníku

Skutková podstata je jedním z formálních znaků trestného činu. Jde o právní formu vyjadřující typové znaky trestného činu uvedené v trestním zákoně a je souborem subjektivních a objektivních znaků, které specifikují jednotlivé druhy trestných činů a vzájemně je odlišují.⁴⁸ Pouze taková jednání, která výrazně zhoršují dosavadní způsob života oběti, je možné podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné pronásledování.⁴⁹

⁴⁶ srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. § 13, [online]. 2009 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?citace=1>.

⁴⁷ NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 116-117.

⁴⁸ srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část*. 2.vyd. Praha : Leges, 2010, s. 143.

⁴⁹ srov. VANTUCH, P. *K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle par. 3 trestního zákoníku*. Trestní právo, 2011, roč. 16, č. 2, s. 7.

Základní skutková podstata je uvedena v § 354 odst. 1 trestního zákoníku, kde se uvádí, že nebezpečné pronásledování spáchá ten, „*kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.*“⁵⁰

Z hlediska závažnosti jde o základní skutkovou podstatu trestného činu, jelikož zde jsou poprvé vyjádřeny zákonné znaky pro tento trestný čin. Na základě vyjádření v zákoně se jedná o skutkovou podstatu popisnou, neboť popisuje znaky trestného činu. Z pohledu struktury je tato skutková podstata složitá, kvůli důvodu zmnožení znaků stejného druhu, v daném případě znaku objektivní stránky.

4.1.1.1 Objekt trestného činu

Trestný čin nebezpečné pronásledování je zařazen do hlavy X. mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, a to do pátého dílu, kde je obsažena podskupina trestných činů narušující soužití lidí. Společným objektem trestných činů stanovených v hlavě X. je chránit široké spektrum společenských vztahů, zájmů a hodnot potřebných k bezchybnému fungování státu budovaného na principech demokracie a zákonnosti. Jedná se o trestné činy přímo i nepřímo ohrožující řádnou činnost orgánů státu, územní samosprávy a jiných orgánů veřejné moci či jinak ohrožující pořádek ve věcech veřejných. Zde (hlavě X.) jsou rozděleny jednotlivé skutkové podstaty podle druhových objektů trestných činů do osmi dílů s tím, že pro popisovanou problematiku je podstatný již zmíněný díl pátý. Jeho druhovým objektem je chránit mír ve společnosti, tím i „*veřejný pořádek proti jednání osob, které z důvodu národnostního, rasového, etnického, náboženského, třídního nebo příslušnosti k určité skupině osob anebo z důvodu omezování práv a svobod příslušníků těchto skupin nebo jednotlivců narušuje občanské*

⁵⁰ srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. §354 Odst. 1, [online]. 2009 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?citace=1>.

*soužití násilím, vyhrožováním, podněcováním k nenávisti, hanobením nebo dlouhodobým pronásledováním.*⁵¹

Individuálním objektem trestného činu nebezpečné pronásledování je podle Válkové⁵² ochrana nerušeného mezilidského soužití, která je u nebezpečného pronásledování konkretizovaná ochranou tělesné a duševní integrity, osobní svobody a soukromí každého jedince.

4.1.1.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu je charakterizována způsobem spáchání trestného činu a jeho následky. K obligatorním znakům patří jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Fakultativními znaky jsou například místo, čas a účinek jednání, hmotný předmět útoku aj. Zatímco fakultativní znaky nejsou u jednotlivých skutkových podstat trestných činů vyžadovány povinně, tak obligatorní znaky nesmí chybět v žádné z nich. Pokud chybí některý z těchto znaků objektivní stránky, pak není objektivní stránka trestného činu naplněna, čímž není naplněna ani skutková podstata a nevzniká ani trestní odpovědnost.⁵³

*„Objektivní stránka trestného činu nebezpečného pronásledování zahrnuje dlouhodobé pronásledování jiného prováděné v konkrétních, zákonem taxativně stanovených formách jednání, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.“*⁵⁴ Jedná se o záměr obtěžovat jiného tak intenzivně, že to již ohrožuje jeho psychickou a někdy i fyzickou integritu. S tím, že na počátku nemusí jít o patologické, asociální chování. Hranici mezi akceptovatelným a nebezpečným chováním není snadné určit, překročení takové hranice může vzejít nenápadně postupným nabýváním na intenzitě pronásledování oběti. Rozhodně se však o překročení takové hranice mluví tehdy, kdy je zřejmá bezvýsledná snaha pronásledovatele získat přízeň oběti a přesto v pronásledování pokračuje.

⁵¹ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 2837.

⁵² srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3006, obecně 3.

⁵³ srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část*. 2. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 160.

⁵⁴ Rt NS sp. Zn. 3 Tdo 1625/2016.

Konkrétní způsoby nebezpečného pronásledování obsahují širokou škálu projevů, kdy jednotlivý čin nemusí být nezbytně škodlivý, ale v jejich souhrnu je potřeba takové projevy již považovat za pronásledování.⁵⁵

Dlouhodobostí trestného činu nebezpečné pronásledování se rozumí několik vynucených kontaktů nebo alespoň pokusů o ně a čím vyšší frekvence a intenzita, tím kratší může být časové rozmezí, které lze podřadit pod pojem dlouhodobé pronásledování. Podle ustálené judikatury opakovaním je chápáno více než deset pokusů o kontakt a trvajícím časovým obdobím dobu dosahující alespoň čtyř týdnů.⁵⁶

Když pronásledování pokračuje delší dobu, považuje se za potenciálně vysoce nebezpečné, protože je zvýšena pravděpodobnost stupňování útoků i násilí, které může vést nikoli jen vzácně k pokusu nebo i k dokonané vraždě oběti. Ojedinelé či náhodné projevy jinak nežádoucího chování tyto požadavky nespĺňují. Pokud má být naplněn znak dlouhodobosti musí jít o vytrvale, tvrdošíjně a systematicky prováděné jednání, které vybočuje z běžných norem chování. Je nutné zmínit, že ne u každé z forem nebezpečného pronásledování je nezbytné splnit požadavek dlouhodobosti. Je třeba jej vztáhnout k jednání, které má povahu nebezpečného pronásledování jako celku, jelikož jen tak je možné přiléhavě a komplexně vystihnout povahu a závažnost tohoto trestného činu.⁵⁷

Jednotlivé taxativně vymezené způsoby provedení:

a) Vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu oběti nebo osobám jí blízkým

Výhrůzka je takové nedovolené (protiprávní) jednání, které je objektivně způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu. Pod jinou újmu spadá narušení sexuální integrity, rodinného soužití, způsobení škody na majetku či na odborné pověsti apod. Záleží vždy na přihlédnutí ke konkrétním okolnostem případu, jak újmu subjektivně

⁵⁵ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3006.

⁵⁶ srov. Rt NS sp. Zn. 3 Tdo 1625/2016.

⁵⁷ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3007-3008, obecně 5.

pocit'uje ten, jemuž je vyhrožováno. Výhrůžka může směřovat přímo proti obětem anebo jim může být vyhrožováno způsobem ublížení na zdraví nebo jiné újmy osobám jim blízkým. Není podmínkou, aby ten komu je vyhrožováno, byl přítomen takovému jednání. Postačí, pokud je výhrůžka adresována poškozenému takovým způsobem, že si pachatel uvědomuje, že se o ní poškozený dozví, např. dopisem, telefonicky, ze sociální sítě nebo prostřednictvím někoho jiného. Dále musí být výhrůžka provedena nedovoleným způsobem a prostředky, musí být míněna vážně a také být zaměřena na ublížení na zdraví či způsobení jiné újmy.⁵⁸

b) Vyhledávání osobní blízkosti a sledování oběti

Pod pojem vyhledávání osobní blízkosti a sledování oběti jsou zahrnovány nejrůznější způsoby slídění, obtěžování, dotírání, doprovázení či pozorování, jako je čekání před domem, před zaměstnáním a jinými místy, kde dochází k výkonu aktivit obětí. Dále sem náleží sledování dalekohledem, focení, natáčení, pokud jsou způsobilé vzbudit požadovanou důvodnou obavu.⁵⁹

c) Vytrvalé kontaktování pomocí prostředků elektronické komunikace, písemně nebo jinak

Tato kategorie chování se vyznačuje například opakovaným zasíláním nevyžádaných e-mailů, zahlcováním elektronické pošty spamy, nevyžádaným voláním na telefon (mobilní i pevnou linku), může jít o tzv. telefonní teror, při kterém je oběť vystavena anonymním telefonátům často s vulgárním obsahem v denních i nočních hodinách, a to nemusí jít jen o volání, ale i zasílání SMS zpráv. Tzv. virtuální teror je také častý, oběť je kontaktována přes sociální sítě, chaty, jsou jí zasílány spamy a jsou napadána data v jejím počítači.

Obě formy nebezpečného pronásledování, jak telefonní, tak virtuální teror jsou často využívány současně, což může mít devastující dopad na psychiku oběti. Do této skupiny patří i opakované zanechávání vzkazů, zasílání dopisů či pohlednic,

⁵⁸ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3008-3009, obecně 6.

⁵⁹ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3009, obecně 7.

nevyžádaných pozorností (bonboniéry, drobné dárky aj.), kontaktování skrze třetí osobu, která v dobré víře předává tyto vzkazy, dárky či informace.⁶⁰

Jako příklad z praxe lze uvést následující skutkový děj, kdy „jednání obviněného bylo způsobilé v poškozené vzbudit důvodnou obavu a obviněný svým jednáním naplnil všechny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku, jestliže obviněný v průběhu několika měsíců poškozené zasílal velké množství SMS zpráv (nejméně 3 za noc nejméně 6 dní v týdnu), vyhledával její přítomnost, změnil kvůli ní zaměstnání, aby jí mohl být nablízku a v rámci písemných kontaktů a SMS zpráv jí vyhrožoval také ublížením na zdraví, přičemž jeho písemná i verbální agrese měla vzrůstající charakter.“⁶¹

d) Omezování obvyklého způsobu života oběti

K omezování obvyklého způsobu života oběti dochází proti vůli poškozeného nežádoucími zásahy pachatele do sféry jeho osobního, rodinného, ale i profesního života. Může jít o omezení v oblasti zájmové, sportovní, kulturní či k omezení veškerých aktivit oběti. Rozhodujícím hlediskem pak bude subjektivně pociťovaná újma poškozeného, kterou bude vnímat jako zásah do jeho obvyklého způsobu života. Příkladem omezování může být to, že je oběť nucena si vypínat svůj mobilní telefon, v důsledku čehož se jí nemůžou dovolat rodinní příslušníci jako za běžných okolností.⁶²

e) Zneužití osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s obětí

K výkladu tohoto jednání je nutné odkázat na ustanovení § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb., vymezující to, co lze považovat za osobní údaj, tedy jestliže prostřednictvím takového či více takových údajů lze přímo i nepřímo zjistit identitu jiného, aniž by bylo přitom nutné vynaložit nepřiměřené množství času, úsilí či materiálních prostředků. Ale aby takové jednání bylo považováno

⁶⁰ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3010, obecně 8.

⁶¹ Rt NS sp. Zn. 4 Tdo 1620/2016.

⁶² srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3010, obecně 9.

za trestné ve smyslu § 354 trestního zákoníku, je třeba splnit podmínku, že účelem zneužití osobních údajů je získání kontaktu s obětí. Není rozhodující, zda ke kontaktu dojde a o jaký druh kontaktu stalker usiluje. Cílem může být osobní setkání, zasílání nevyžádaných dáreků apod. Není zde přesný výčet všech možných forem kontaktování oběti, protože není zcela reálné předem odhadnout fantazii pronásledovatele.⁶³

Všechny výše uváděné způsoby provedení týkající se dlouhodobého pronásledování mají k určení trestnosti společnou další podmínku, tou je splnění způsobilosti vzbudit **důvodnou obavu** o život nebo zdraví oběti či o život a zdraví jí blízkých osob.

Důvodná obava je definována jako obava objektivně způsobilá vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na poškozeného působeno, ale není nutné, aby takový pocit byl skutečně vyvolán.⁶⁴ Důvodná obava vzniknout nemusí, ale musí být reálný její vznik. Proto je nutné pečlivě hodnotit povahu a závažnost takového vyhrožování, vyhledávání osobní blízkosti, sledování, kontaktování, či omezování v obvyklém způsobu života. Důvody k obavám lze vyvodit ze znění výhrůžných projevů, z jejich četnosti a gradace. Obavu o zdraví fyzické, ale i obavu ze způsobení psychických poruch je třeba též považovat za důvodnou obavu o zdraví své či osob blízkých.

K fyzickým i psychickým poruchám v důsledku pronásledování dříve či později dochází a významně ovlivňují způsob života oběti po nikoli jen krátkou dobu, v některých případech i trvale. Jednotlivé případy se však posuzují velmi individuálně a přihlíží se ke všem relevantním okolnostem, hlavně k povaze výhrůžek, k psychickým i fyzickým vlastnostem stalkera ve srovnání s charakteristikami oběti. Pokud nastane, že poškozený dané pronásledování

⁶³ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3011, obecně 10.

⁶⁴ srov. Rt NS sp. Zn. 6 Tdo 1226/2017.

bral jen jako příkoří, které není způsobilé vzbudit obavu o zdraví nebo život, tak v tom případě nepůjde o trestný čin nebezpečného pronásledování.⁶⁵

„O nebezpečném pronásledování dle § 345 tr. zák. lze uvažovat teprve od okamžiku, kdy s ohledem na okolnosti případu mohl pachatel zjistit, že si poškozená osoba nepřeje jeho pozornost. Především je třeba uvést, že v rámci posuzování trestní odpovědnosti fyzické osoby za citovaný přečin platí určitá obecně akceptovatelná hranice chování, jejíž překročení v dané intenzitě zakládá nebezpečnost pronásledování poškozené osoby.“⁶⁶

4.1.1.3 Subjekt trestného činu

Kterákoli osoba může být pachatelem trestného činu nebezpečné pronásledování.⁶⁷ Aby bylo možné danou osobu považovat za pachatele, musí být trestně odpovědná, proto musí dovršit zákonem daný věk patnácti let (§ 25 trestního zákoníku) a být příčetná (§ 26 trestního zákoníku, u mladistvého i § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

Ustanovení § 25 trestního zákoníku uvádí, že osoba, která v době spáchání činu nedovršila patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědná. Trestní odpovědnost začíná dnem následujícím po dni patnáctých narozenin pachatele, protože až tehdy z hlediska trestního zákoníku dovrší patnáctý rok svého věku. Osoby, které v době spáchání trestného činu dovrší 15. rok a nepřekročí 18. rok svého věku, jsou označovány jako mladiství dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. a je u nich zvláštním způsobem upravena trestní odpovědnost.⁶⁸

Definici pojmu příčetnost trestní zákoník nenabízí, ale díky vymezení nepřičetnosti uvádí důvody, pro něž nevzniká trestní odpovědnost. Ustanovení § 26 trestního zákoníku vymezuje nepřičetnost tak že, kdo pro duševní poruchu nemohl

⁶⁵ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3008-3012, obecně 6-11.

⁶⁶ Rt NS sp. Zn. 6 Tdo 142/2018.

⁶⁷ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3012, obecně 12.

⁶⁸ srov. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 203-204.

v době spáchání činu rozeznat jeho protiprávnost či ovládnout své jednání, není za daný čin trestně odpovědný. Příčetnost předpokládá rozumové kritérium, tím je myšlena schopnost pachatele vnímat protiprávnost svého jednání a také volní kritérium, to znamená schopnost určit zaměření svého jednání a dokázat klást odpor pohnutkám vedoucím k protiprávním činům (schopnost ovládat své jednání). Fyzická osoba je příčetná tehdy, pokud jsou u ní dány v době činu obě tyto schopnosti, je to tedy kdokoli, kdo je dostatečně vyvinutý duševně a zdravý.⁶⁹

Subjekt trestného činu je *obecný*, tzn., že v základní skutkové podstatě trestného činu na něj není kladen požadavek pro zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení na rozdíl od subjektů speciálních nebo konkrétních. Tudiž pachatelem může být kdokoli, kdo je v době spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování trestně odpovědný.

Z kriminologických výzkumů⁷⁰ je zřejmé, že nejčastěji jde o bývalé partnery, často i o osoby s různými duševními poruchami, včetně těch s těžšími asociálními poruchami osobnosti (nejnebezpečnější pachatelé), proto je nutné nechat vyhotovit znalecký posudek týkající se jejich duševního stavu.

4.1.1.4 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránka obsahuje soubor znaků charakterizující psychiku pachatele ve vztahu k trestnému činu. Subjektivní stránka má jediný obligatorní (povinný) znak, tím je zavinění, které má formu úmyslu či nedbalosti.⁷¹ Jejich odlišení je dáno tím, zda obsahují jak složku vědomí, tak vůle, nebo pouze některou z nich. Pro posouzení trestní odpovědnosti pachatele je nutné určení formy zavinění, tedy jestli byl čin spáchán úmyslně či z nedbalosti. Trestný čin nebezpečné pronásledování patří mezi *úmyslné přečiny* a nelze se ho tak dopustit nedbalostí.

Z toho důvodu, že v § 354 odst. 1 trestního zákoníku není zcela výslovně uvedena forma zavinění, využije se § 13 odst. 2 trestního zákoníku, podle něhož: „*K trestní*

⁶⁹ srov. NOVOTNÝ, Oto, Marie VANDUCHOVÁ a Pavel ŠÁMAL. *Trestní právo hmotné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 191.

⁷⁰ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3012, obecně 12.

⁷¹ srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část*. 2. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 207.

odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.“

Skoro vždy se jedná o úmysl přímý (pachatel ví, že jeho jednání je protiprávní, že může způsobit škodlivý následek a ten také způsobit chce) a jen ve výjimečných případech jde o nepřímý úmysl (např. pachatel dlouhodobě sleduje a znepříjemňuje oběti život, kdy jeho hlavním cílem je však únos dítěte). Úmysl pronásledovatele tak směřuje ke způsobení újmy oběti, a to jak ve formě psychické, tak i fyzické.⁷²

4.1.2 Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu podle odst. 2

Kvalifikovanou skutkovou podstatu tvoří další znaky, které doplňují základní skutkovou podstatu, typizují vyšší stupeň společenské škodlivosti. Zmiňovaná vyšší škodlivost může představovat závažnější porušení či ohrožení objektu trestného činu nebo spočívá ve způsobu provedení činu. Kvalifikovaná skutková podstata neexistuje bez té základní, vždy je totiž základní skutková podstata součástí té kvalifikované.⁷³

Podle ustanovení § 354 odst. 2 trestního zákoníku bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři roky, spáchá-li čin uvedený v odst. 1:

a) vůči dítěti či těhotné ženě

Pojem dítě trestní zákoník definuje v § 126 jako osobu mladší osmnácti let, pokud tedy trestní zákoník nestanoví jinak. Dítě je dle trestního zákoníku pokládáno za osobou, která nedosáhla určitého stupně mravní a rozumové vyspělosti jako dospělý jedinec, proto je mu poskytována zvýšená ochrana. Díky možné naivitě a nedostatku zkušeností musí společnost dítě více chránit.

⁷² srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3012, obecně 13.

⁷³ srov. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část*. 2. vyd. Praha : Leges, 2010, s. 148.

Za těhotnou je považována žena, u níž došlo k uhnízdění oplodněného vajíčka do sliznice dělohy, a to až do okamžiku zahájení porodu.⁷⁴ Těhotná žena je nositelkou budoucího života, tudíž je ve svém stavu více zranitelná a neumí se dostatečně bránit před jednáním pachatele.

„ Pokud jde o objektivní stránku přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 tr. zákoníku, může být ve vztahu k těhotné ženě naplněna výrazně snadněji, než by tomu bylo u jiných osob. Zásah do soukromí v důsledku pronásledování u ní nepochybně snadněji vyvolají obavy o její těhotenství a o život nenarozeného dítěte, což může nepříznivě ovlivnit její psychický stav. “⁷⁵

Zákonodárce poskytuje dítěti a těhotné ženě větší ochranu tím, že při spáchání trestného činu vůči nim, může uložit vyšší trestní sazbu trestu odnětí svobody než je uvedena v § 354 odst. 1 trestního zákoníku.

V bodě a) se jedná o tzv. okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (dále jen „OPPVTS“) ve smyslu § 17 písm. b) trestního zákoníku, konkrétně jde o jinou skutečnost, která rozvíjí hmotný předmět útoku. Ze samostatného ustanovení vyplývá, že zde postačí zavinění z nedbalosti.

b) se zbraní

Zbraní se rozumí *„nejen zbraň v technickém slova smyslu, střelná, bodná, sečná, či výbušniny, ale i jakýkoli jiný předmět, jímž je možno učinit útok proti tělesné integritě jiného důraznější (kámen, téměř každý ruční pracovní nástroj, technické prostředky sebeobrany – kasr, motorové vozidlo, či jiný stroj, jímž je útočeno proti tělu jiného). Čin je spáchán se zbraní i za situace, kdy pachatel tuto zbraň nepoužil, ale měl ji u sebe za tímto účelem, aby ji v případě potřeby použil. “⁷⁶*

⁷⁴ srov. HORKÝ, B. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha : EUROUNION, 2010, s. 734.

⁷⁵ Rt NS sp. Zn. 3 Tdo 1169/2013.

⁷⁶ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha : EUROUNION, 2010, s. 676.

Dále je spáchán trestný čin se zbraní „(viz § 118 trestního zákoníku) i tehdy, jestliže poškozený sice nevěděl, že pachatel má u sebe konkrétní zbraň, ale z jeho chování a celkového postoje dal poškozenému najevo, že je ozbrojen.“⁷⁷

Ve výše uváděném bodě b) se jedná o OPPVTS podle § 17 písm. b) trestního zákoníku, konkrétně jde o jinou skutečnost, která rozvíjí použitý prostředek. Z logiky věci je možné pouze úmyslné zavinění.

c) nejméně se dvěma osobami

V tomto případě se vedle pachatele na jeho jednání musí podílet minimálně dvě další osoby, formou spolupachatelství či účastenství ve formě organizátorství nebo pomoci. Není však podmínkou, aby tyto další osoby byly samy trestně odpovědné (například z důvodu věku nebo nepřičetnosti).⁷⁸

„Zásadně postačuje součinnost dalších osob, aniž by tyto osoby musely o své součinnosti s pachatelem navzájem vědět a aniž by i mezi jejich vzájemnou součinností musela být určitá organizovanost, projevující se například v dělbě práce.“⁷⁹

Postačí tedy, pokud bude trestně odpovědný hlavní pachatel, kterému je zvláště přitěžující okolnost přičítána, ten o součinnosti s dalšími osobami vědět musí.⁸⁰

Bod c) zahrnuje OPPVTS podle § 17 písm. b) trestního zákoníku, přičemž jde o jinou skutečnost, která rozvíjí způsob provedení. Z logiky věci plyne, že je zapotřebí úmyslné zavinění.

⁷⁷ Rt NS sp. Zn. 3 Tdo 1450/2015.

⁷⁸ srov. HORKÝ, B., NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha : EUROUNION, 2010, s. 736.

⁷⁹ srov. VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3014.

⁸⁰ srov. Tamtéž.

5. KOMPARACE TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTNÉHO ČINU NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ S ODPOVÍDAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU SLOVENSKE REPUBLIKY

Trestný čin nebezpečné pronásledování byl na Slovensku do trestního zákona zařazen novelou č. 262/2011 Z. z., platná ode dne 1. září 2011. Tedy téměř o dva roky později nežli v České republice.

Základní skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování nalezneme v zákoně č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, konkrétně v § 360a odst. 1, jenž zní následovně:

„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví, život nebo zdraví osob jemu blízkých nebo podstatným způsobem zhoršit kvalitu jeho života tím, že:

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,*
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
- c) kontaktuje jej prostřednictvím třetí osoby nebo elektronické komunikační služby, písemně nebo jinak proti jeho vůli,*
- d) zneužije jeho osobní údaje za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, nebo*
- e) jej jinak omezuje v jeho obvyklém způsobu života,*

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“⁸¹

Základní skutková podstata TČ nebezpečné pronásledování ve slovenském znění je ve většině bodech shodná s českou právní úpravou. Přesto lze zmínit drobné nuance.

Slovenská základní skutková podstata trestného činu je obohacena formulací následku nebezpečného pronásledování, a to že dojde *podstatným způsobem k zhoršení*

⁸¹ KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. IN BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1201.

kvality života oběti. „Zhoršení kvality života představuje takovou změnu kvality života, který osoba subjektivně vnímá jako negativum.“⁸² (viz Tab. 1) Taková změna se může nejčastěji projevit psychickým traumatem, znepokojením z toho, že pronásledování bude pokračovat či se změní ve fyzické útoky, dále že může narušit rodinné nebo jiné mezilidské vztahy oběti a poškozovat ho ve společnosti či zaměstnání.⁸³

Tab. 1: Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 360a odst. 1 slovenského trestného zákona, včetně sankcí⁸⁴

§ 360a odst. 1 STZ, Nebezpečné pronásledování	
<i>Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví, život nebo zdraví osob jemu blízkých nebo podstatným způsobem zhoršit kvalitu jeho života tím, že:</i>	
a)	<i>vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,</i>
b)	<i>vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,</i>
c)	<i>kontaktuje jej prostřednictvím třetí osoby nebo elektronické komunikační služby, písemně nebo jinak proti jeho vůli,</i>
d)	<i>zneužije jeho osobní údaje za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, nebo</i>
e)	<i>jej jinak omezuje v jeho obvyklém způsobu života,</i>
<i>bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.</i>	

⁸² KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. IN BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1206.

⁸³ KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. IN BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1206.

⁸⁴ KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. IN BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1201.

Slovenská právní úprava uvádí, že se *zhoršení kvality života* může projevit nejen ve vnímání poškozeného, ale i ve vnějším světě (např. rodina se straní poškozeného, dokud si věci nevyřeší). Česká právní úprava uvádí v základní skutkové podstatě trestného činu slovní spojení *v něm*, což vnímání okolí poškozeného nezahrnuje (viz Tab. 2).

Tab. 2: Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 354 odst. 1 trestního zákona, včetně sankcí⁸⁵

§ 354 odst. 1 TZ, Nebezpečné pronásledování
<p><i>Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že:</i></p> <ul style="list-style-type: none">a) <i>vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,</i>b) <i>vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,</i>c) <i>vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,</i>d) <i>omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života nebo</i>e) <i>zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,</i> <p><i>a toto jednání je způsobilé v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.</i></p>

V tomto případě se slovenská právní úprava jeví jako vhodnější, jelikož nebudou ve všech případech oběti vnímat jednání pachatelů tak, aby v nich vzbudilo důvodnou obavu o její život a zdraví, ale i přesto bude jednání pachatele pro ně natolik závažné, než aby bylo řešeno pouze jako přestupek.

⁸⁵ VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3003.

Jednotlivé taxativně vymezené způsoby provedení v základních skutkových podstatách trestného činu jsou v obou právních úpravách obdobné. Ovšem o to rozdílnější jsou obě kvalifikované skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování. Kvalifikovaná skutková podstata obsažená v § 360a odst. 2 trestného zákona zní:

„Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, jestliže spáchá čin uvedený v odst. 1:

- a) *na chráněné osobě,*
- b) *závažnějším způsobem konání,*
- c) *ze zvláštního motivu, nebo*
- d) *veřejně.*“⁸⁶

Jednotlivé způsoby provedení budou v následujících řádcích podrobněji popsány.

a) Na chráněné osobě

Pojem *chráněná osoba* je definován v § 139 odst. 1 trestného zákona, který uvádí, že chráněnou osobou je dítě, těhotná žena, blízká osoba, odkázaná osoba (§ 127 odst. 9 trestného zákona), osoba vyššího věku (§ 127 odst. 3 trestného zákona), nemocná osoba (§ 127 odst. 6 trestného zákona), osoba používající ochranu dle mezinárodního práva, veřejný činitel nebo osoba, která plní svou povinnost uloženou jí na základě zákona, také svědek, znalec, tlumočník nebo překladatel, anebo zdravotnický pracovník při výkonu zdravotnického povolání směřujícího k záchraně života či ochraně zdraví.⁸⁷

⁸⁶ KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. IN BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1201.

⁸⁷ srov. SLOVENSKO. Zákon č. 300/2005 Sb., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov, Slovenská republika.* čiastka 129, § 139, [online]. 2005 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#cast2>.

V tomto bodě je slovenská právní úprava komplexnější oproti české, která se omezuje jen na dítě a těhotnou ženu.

b) Závažnějším způsobem jednání

Závažnější způsob jednání je ve slovenském trestním zákoně vymezen v § 138 jako páčání trestného činu se zbraní, pro delší čas, surovým nebo trýznivým způsobem, násilím, hrozbou bezprostředního násilí anebo hrozbou jiné těžké újmy, vloupáním, lstí, využitím tísně, nezkušenosti, odkázanosti či podřízenosti, také porušením důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, postavení nebo funkce anebo uložené mu podle zákona, organizovanou skupinou, anebo na více osobách.⁸⁸

S ohledem na písmeno b), které se vztahuje na okolnosti, též v české právní úpravě jsou z části uvedeny v § 42 trestního zákoníku, jako obecně přitěžující okolnosti. Na rozdíl od slovenské právní úpravy, která tyto okolnosti definuje jako zákonný znak trestného činu nebezpečné pronásledování, tudíž k nim nelze přihlídnout jako k okolnostem polehčujícím nebo přitěžujícím, anebo k okolnostem odůvodňujícím mimořádné snížení trestu odnětí svobody či okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby (viz § 38 odst. 1 trestního zákoníku) – zákaz dvojího přičítání. Toto se vztahuje obdobně i na všechny ostatní písmena obsažená v kvalifikované skutkové podstatě.

c) Ze zvláštního motivu

Trestní zákon v § 140 považuje za zvláštní motiv spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování tehdy, pokud se tak děje na objednávku, z pomsty, v úmyslu zakrýt nebo zlehčit jiný trestný čin, v úmyslu spáchat některý z trestných činů terorismu nebo čin z nenávisti vůči skupině osob či jednotlivci pro jejich skutečnou nebo domnělou příslušnost k některé rase, národu, národnosti, etnické skupině,

⁸⁸ srov. SLOVENSKO. Zákon č. 300/2005 Sb., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov*, Slovenská republika. čiastka 129, § 138, [online]. 2005 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#cast2>.

také pro jejich skutečný anebo domnělý původ, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, politickému přesvědčení, náboženskému vyznání nebo se sexuálním motivem.⁸⁹

d) veřejně

Tento pojem je definován § 122 odst. 2 trestního zákona, podle něhož je trestný čin spáchaný veřejně ten, který je proveden obsahem tiskovin nebo rozšiřováním spisu, filmem, rozhlasem, televizí, použitím počítačových sítí anebo jiným obdobným účinným způsobem či před více než dvěma současně přítomnými osobami.⁹⁰

Rozdíly kvalifikovaných podstat trestného činu nebezpečnou pronásledování jsou znázorněny v tab. 3 a tab. 4.

Tab. 3: Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 360a odst. 2 slovenského trestného zákona, včetně sankcí⁹¹

§ 360a odst. 2 STZ, Nebezpečné pronásledování
<p><i>Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, jestliže spáchá čin uvedený v odst. 1:</i></p> <ul style="list-style-type: none">a) na chráněné osobě,b) závažnějším způsobem konání,c) ze zvláštního motivu, nebod) veřejně.

⁸⁹ srov. SLOVENSKO. Zákon č. 300/2005 Sb., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov*, Slovenská republika. čiastka 129, § 140, [online]. 2005 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#cast2>.

⁹⁰ srov. SLOVENSKO. Zákon č. 300/2005 Sb., trestný zákon. In: *Zbierka zákonov*, Slovenská republika. čiastka 129, § 122 odst. 2, [online]. 2005 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#cast2>.

⁹¹ KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. IN BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná časť. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1201.

Tab. 4: Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 360a odst. 2 trestního zákona, včetně sankcí⁹²

§ 354 odst. 2 TZ, Nebezpečné pronásledování
<p><i>Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1:</i></p> <ul style="list-style-type: none"><i>a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,</i><i>b) se zbraní, nebo</i><i>c) nejméně se dvěma osobami.</i>

Co se týká druhu a výše trestních sankcí základní i kvalifikované skutkové podstaty nebezpečného pronásledování, jsou právní úpravy obou zemí v podstatě totožné. Tedy v § 360a odst. 1 je uvedeno, že bude pachatel potrestán odnětím svobody až na jeden rok a podle § 360a odst. 2 lze uložit trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky.

Po shrnutí a komparaci české a slovenské trestněprávní úpravy, se autor v některých momentech přiklání k té slovenské, zejména v části, která je obohacena o následek nebezpečného pronásledování, ale také k některým znakům rozšiřujících skutkovou podstatu, a to jak základní tak kvalifikovanou.

Za nedostačující u obou právních úprav považuje poměrně nízkou trestní sazbu, která podle názoru autora neodráží závažnost a nebezpečnost tohoto trestného činu, především s ohledem na možnou eskalaci jednání a s tím spojené následky. Pokud porovnáme trestní sazbu trestu odnětí svobody (maximálně jeden roku u základní skutkové podstaty) s jinými trestnými činy je zarážející, že zákonodárce tento trestný čin pokládá za stejně závažný jako např. rvačku dle § 158 odst. 1 trestního zákoníku, poškozování cizí věci dle § 228 odst. 1 trestního zákoníku nebo schvalování trestného činu podle § 365 odst. 1 trestního zákoníku. Autor bakalářské práce tuto otázku hodnotí jako neadekvátní. Hlavní důvodem pro změnu přístupu k trestnému činu nebezpečné pronásledování je podstatný vliv takového činu na psychiku a ovlivnění způsobu života, oproti zmiňovaným ostatním trestným činům nemají tak nezvratný vliv.

⁹² VÁLKOVÁ, H., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 3003.

Obě verze úprav se mohou zdát ve vztahu k základní skutkové podstatě díky taxativnímu výčtu způsobů provedení omezující, poukážeme-li na rychlý vývoj dnešní společnosti, a tak v blízké budoucnosti možnému rozšíření dalších druhů stalkingu.

ZÁVĚR

Stalking je novodobým fenoménem, který i za krátkou dobu prošel postupným vývojem a došlo ke změnám v jeho právním řešení. Důsledkem změn bylo posílení právního postavení obětí tohoto trestného činu z hlediska možnosti dovolat se rychlé pomoci a nápravy.

Cílem bakalářské práce bylo komplexně nastínit problematiku trestného činu nebezpečné pronásledování. Především stalking definovat, popsat jeho možné projevy a druhy, poukázat na vlivy pronásledování na osobu oběti a vymezit typologii pachatelů. Tyto skutečnosti jsou velmi důležité vůbec pro pochopení podstaty tohoto trestného činu, a to zejména pokud jde osobnost pachatele a jeho vztah k oběti. Poznatky obsažené v bakalářské práci nasvědčují tomu, že ve většině řešených případů má stalker (čili pachatel) k oběti nějaký vztah. Dále je při právní kvalifikaci skutku takového jednání striktně požadován individuální přístup. V práci byla analyzována za tímto účelem skutková podstata trestného činu a proveden výklad základních zákonných znaků, čímž byl dle mínění autora cíl naplněn.

Stalking je vysoce společensky škodlivé jednání vyvíjející se společně s možnostmi moderních technologií a často bývá vyvrcholením dávných neshod. Jestliže není včas jednání pachatele zastaveno, může mít toto jednání vážné dopady na život oběti. Vzhledem k výše uvedenému, se lze domnívat, že trestní sazba trestu odnětí svobody je nízká, a to zejména z toho důvodu, že může docházet k ohrožení zdraví nebo života obětí. Autor navrhuje *de lege ferenda* tak, aby se navýšil trest odnětí svobody u základní skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování viz. § 354 odst. 1 trestního zákoníku.

Autor došel u komparace české a slovenské právní úpravy k výsledku, že slovenská skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování je obohacena o formulaci, a to konkrétně u následku uvedeného trestného činu, kdy může dojít podstatným způsobem k zhoršení kvality života oběti (rozumějme zhoršení psychického stavu, mezilidských vztahů nebo fyzické napadení). Tato odlišnost se preferuje zejména v případech, kdy nenastane vzbuzení důvodné obavy v oběti

o její život a zdraví. Zmíněný přístup je typický pro případy, ve kterých je pachatelem, tedy stalkerem, žena a obětí je muž.

I přes výše zmíněné nedostatky, lze konstatovat, že zapracování skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování do trestního zákoníku se dá hodnotit pozitivně a účinným způsobem napomáhá k ochraně obětí stalkingu.

Nebezpečné pronásledování je celospolečenským problémem a je třeba se jím proto zabývat, monitorovat tento jev a analyzovat cílové skupiny, které jsou ohrožovány. Stalkingu by měla být věnována dostatečná pozornost, jakožto sociálně patologickému jednání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BURDA, E., Čentěš, J., KOLESÁR, J., Záhora, J., a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel. 1. vydanie.* Praha : C. H. Beck, 2011. 1608 s. ISBN 978-80-7400-394-3.
2. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese.* Praha : Grada Publishing, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
3. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie. 2., upr. vyd.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 446 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie.* Praha : Eurounion, 1998. 252 s. ISBN 80-85858-70-3.
5. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí].* Praha : Grada Publishing, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
6. JELÍNEK, J. *Trestní právo hmotné: obecná část: zvláštní část. 2. vydání.* Praha : Leges, 2010. 604 s. ISBN 978-80-87212-49-3.
7. KOPECKÝ, K. *Stalking a kyberstalking: nebezpečné pronásledování.* Olomouc : Net University s.r.o., Nebezpečné komunikační jevy pro učitele se zaměřením na kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming a další sociálně-patologické jevy, 2010. 14 s. ISBN 978-80-254-7737-3.
8. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva.* Praha : EUROUNION, 2010. 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4.

9. NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. 1496 s. ISBN 978-80-7357-509-0.
10. NOVOTNÝ, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
11. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-178-9.
12. *Trestní předpisy*. Ostrava : Sagit, 2014. 432 s. (ÚZ: Úplné znění; č. 1006). ISBN 978-80-7488-032-2.

Časopisy

1. KORBEL, F., ŠÁMAL, P. Změny trestního zákoníku a návrh postihu "Stalkingu". *Státní zastupitelství*. 2008, roč. 6, č. 7-8, s. 14-17. ISSN 1214-3758.
2. DRESSING, H., MAUL-BACKER, H., GASS, P. Překlad Jan HÁJEK. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*. Praha : C. H. Beck, 2007, roč. 6, č. 10, s. 279 – 281. ISSN 1213-5313.
3. VANTUCH, P. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*. 2011, roč. 16, č. 2, s. 7-12. ISSN 1214-3758.

Elektronická zdroje

1. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z.S. Nebezpečné pronásledování: § 354 trestní zákoník Nebezpečné pronásledování. In *Trestné činy* [online]. Praha, 2009 [cit. 2019-01-06]. Dostupné z WWW: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>.

2. ŠIMORDOVÁ, A. Stalking z kriminologického pohledu ... [online]. Praha : EPRAVO.CZ, 2011 [cit. 2019-01-10]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/stalking-z-kriminologickeho-pohledu-se-zamerenim-na-pachatele-a-obet-73846.html?mail&fbclid=IwAR1Zaf6KhTevur5Bk-Olcj0EkLq27EvTvG9CznlA60FECEPPTCNmR5bhugo>.
3. JAROŠOVÁ, I. Cyberstalking. [online]. Praha : EPRAVO.CZ, 2013 [cit. 2018-12-13]. Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/cyberstalking-91552.html?mail>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 11, [online]. 2009 [cit. 2019-01-29]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40?citace=1>.
2. ČESKO. Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 32, [online]. 2000 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>.
3. ČESKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 66, [online]. 1961 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>.
4. ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 79, [online]. 2003 [cit. 2019-02-05]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>.

5. SLOVENSKO. Zákon č. 300 z 20. mája 2005 trestný zákon. In: *Zbierka zákonov*, Slovenská republika. Čiastka 129, [online]. 2005 [cit. 2019-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#cast2>.

Ostatní zdroje

1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 15. 2.2017, sp. zn. 3 Tdo 1625/2016 [ASPI ID: JUD345923CZ].
2. Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 6.11.2013, sp. zn. 3 Tdo 1169/2013 [ASPI ID: JUD246370CZ].
3. Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 14.12.2016, sp. zn. 4 Tdo 1620/2016 [ASPI ID: JUD342175CZ].
4. Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 15. 2.2018, sp. zn. 6 Tdo 142/2018 [ASPI ID: JUD371787CZ].
5. Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 11.10.2017, sp. zn. 6 Tdo 1226/2017 [ASPI ID: JUD364428CZ].
6. Usnesení Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 6. 1.2016, sp. zn. 3 Tdo 1450/2015 [ASPI ID: JUD321426CZ].

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 360a odst. 1 slovenského trestného zákona, včetně sankcí.

Tab. 2: Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 354 odst. 1 trestního zákona, včetně sankcí.

Tab. 3: Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 360a odst. 2 slovenského trestného zákona, včetně sankcí.

Tab. 4: Kvalifikovaná skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování § 360a odst. 2 trestního zákona, včetně sankcí.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Kazuistika I

Příloha č. 2: Organizace poskytující pomoc obětem trestného činu nebezpečné
pronásledování nebo domácí násilí IV

Příloha č. 1

Kazuistika

V tomto uvedeném případě jsou všechny uvedené údaje kvůli anonymitě pozměněny. Jedná se však o reálný případ, se kterým jsem se během své praxe na obvodním oddělení policie Neratovice setkal.

Popis případu

Tato kazuistika nebezpečného pronásledování se odehrála v průběhu měsíců ledna až června 2014 mezi panem AB a jeho bývalou přítelkyní CD.

Dne 28. 5. 2014 slečna CD do protokolu o trestním oznámení uvedla, že s panem AB měla vztah 8 měsíců, kdy ovšem ve společné domácnosti nebydleli. Na Nový rok, tedy 1. 1. 2014, se rozešli. Důvodem rozchodu bylo fyzické napadení, ke kterému došlo v bytě pana AB. Slečna CD utrpěla pohmožděninu na krku a zlomený nehet na ruce. Ke zranění došlo tím způsobem, že na slečně CD pan AB klečel a oběma rukama jí chytil pod krkem a nadával jí. Poškozená uvedla, že mohla dýchat, tak se z jejího pohledu nejednalo o škrcení. Po tomto incidentu se pan AB začal omlouvat. Následně slečna CD řekla panu AB, že zavolá hlídku PČR, na to jí pan AB sebral mobilní telefon, zamknul vchodové dveře od bytu a klíče schoval s tím, že z bytu slečnu CD nepustí. I tak se podařilo slečně CD zavolat na linku 158 a na místo dorazila hlídka PČR. Na místě byli oba hlídkou poučeni o dalším postupu ve věci, kdy ani jeden z nich nechtěl situaci dále řešit. Po tomto napadení slečna CD ukončila vztah s panem AB.

Od výše zmíněného incidentu a po následném rozchodu začal pan AB posílat velké množství SMS zpráv slečně CD obsahující nadávky a vyhrožování, jako např. „Já si to klidně odsedím!“ nebo „Cou*o, já si na tebe počkám!“. Kontaktoval jí pomocí dvou telefonních čísel, které si slečna CD nechala již v únoru 2014 zablokovat, když to pan AB zjistil, pokračoval v obtěžování zasíláním SMS zpráv z internetu.

Dne 12. 4. 2014 došlo opět k fyzickému napadení slečny CD u ní doma, kam byla následně přivolána hlídka PČR k řešení situace. Ani poté však SMS zprávy neustávaly.

V době, kdy slečna CD podala trestní oznámení na pana AB, měla již vztah s panem EF, kterému bylo panem AB také vyhrožováno. Pár společně nakupoval dne 16. 5. 2014 v supermarketu Albert, kde se potkal s panem AB a ten okamžitě fyzicky napadl pana EF a na slečnu CD plivl a také ji zatáhl za vlasy. Na místo byla opět přivolána hlídka PČR.

Obtěžování ze strany pana AB stále gradovalo. Dne 28. 5. 2014 přišel za slečnou CD do její práce, kde jí nadával a opět fyzicky napadl. Tomu byla přítomna kolegyně slečny CD, paní GH. V místě zaměstnání již za ní byl pan AB několikrát, a to i přes výslovné upozornění od slečny CD, že soukromé návštěvy jsou zakázány a že si tyto návštěvy nepřeje.

Vyhrožování pana AB se stupňovalo takovým způsobem, že vyhrožoval slečně CD i smrtí. Opakovaně slečnu CD zastavoval na chodníku, na nádraží, před jejím bydlištěm, kde na ní čekal. Toto chování vzbudilo důvodnou obavu u slečny CD i u jejího partnera EF o jejich život a zdraví. Slečna CD měla obavu i o své děti.

Kvalifikace případu

Dle státního zástupce se pan AB dopustil přečinu nebezpečného vyhrožování dle § 353 odst. 1 trestního zákoníku, dále přečinu nebezpečného pronásledování dle § 354 odst. 1 písm. a), b), c) trestního zákoníku, také přečinu výtržnictví dle § 358 odst. 1 trestního zákoníku. Vyhodnocením opatřených důkazů, kdy výpověď bývalé přítelkyně slečny CD byla podporovaná dalšími výpověďmi svědků (pana EF, kolegyně GH), dospěla samosoudkyně okresního soudu v Mělníku k závěru, že skutková zjištění odůvodňují závěr, že obviněný AB je vinen. Jelikož v období od 1. 1. 2014 nejméně do 8. 6. 2014 poškozenou CD shora popsáním způsobem soustavně pronásledoval a vyhrožoval jí ublížením na zdraví a smrtí, a to i jejímu partnerovi EF, které v neposlední řadě fyzicky napadl v prodejně Albert.

Z jednání pachatele je patrné, že zde jsou naplněny znaky dlouhodobosti a vzbuzení důvodné obavy o život a zdraví oběti.

Za výše uvedené přečiny byl pachatel odsouzen podle § 353 odst. 1 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 (úhrnný trest) a § 84 trestního zákoníku (podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody s dohledem) a s přihlédnutím k § 314e odst. 2 trestního řádu (trestní příkaz) k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 7 měsíců s dohledem. Ovšem podle § 85 odst. 1 trestního zákoníku se výkon tohoto trestu podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 2 let. Dále bylo panu AB uloženo, aby se ve zkušební době zdržel užívání alkoholu a neoprávněných zásahů do práv a právem chráněných zájmů slečny CD a jejího partnera pana EF.

Za zmínku stojí, že ve zprávě o výsledku zkráceného přípravného řízení bylo zahrnuto policejním orgánem i písm. d) § 354 odst. 1 trestního zákoníku, ale státní zástupce již toto neuvedl v návrhu na potrestání. Z toho důvodu, že tento způsob provedení nebyl naplněn.

V praxi jsem se setkal s tím, že obdobný případ, přestože naplňoval znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování, byl kvalifikován jako přešůpek proti občanskému soužití s ohledem na pachatelovu dosavadní bezúhonnost a následně oznámen příslušnému Městskému úřadu k projednání. Podle mínění autora se jednalo o individuální posouzení daného případu státním zástupcem s přihlédnutím na všechny okolnosti, což by mělo být samozřejmostí pro každý případ.

Na základě této kazuistiky si myslím, že každý podobný případ je unikátní s tím, že je potřeba jej posuzovat zcela individuálně. Je velmi složité rozpoznat, zda se jedná o pouhý přešůpek nebo již o trestný čin. Osobně si myslím, že by se neměl brát až takový zřetel na to, zda se pachatel tohoto činu již v minulosti dopustil nebo nedopustil, neboť „pouhé výhružky“, kterými pachatel obtěžuje své oběti, mohou velmi snadno přerůst až do podoby jejich naplnění.

Příloha č. 2

Kde hledat pomoc

- **Občanské sdružení Stopstalking:** www.stopstalking.cz,
postmaster@stopstalking.cz
- **Linka bezpečí:** Telefon: 116 111
- **Bílý kruh bezpečí:** www.bkb.cz, nonstop telefon: 116 006, osobně v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Jihlavě, Liberci, Olomouci, Ostravě, Pardubicích a Plzni.
- **Poradna e-bezpečí:** www.e-bezpeci.cz
- **Centrum pro pomoc obětem:** www.pomocobetem.cz
- **Policie České republiky:** Na nejbližší policejní stanici, na lince 158 (policie ČR), na lince 156 (městská policie) nebo na www.policie.cz